

**Univerzita Karlova v Praze  
Právnická fakulta**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Podmínky prohlášení konkursu**

**Konzultant: Prof JUDr. František Zoulík, CSc.**

**Autor práce: Magda Hovorková**

**Leden 2006**

**Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.**

**M.H.**

## OBSAH

1. Úvod.....	1
2. Konkurs.....	2
2.1. Právní úprava konkursního řízení.....	2
2.2. Fáze a průběh konkursního řízení.....	5
3. Podmínky prohlášení konkursu.....	6
3.1. Obecně o podmínkách.....	6
3.2. Vývoj podmínek prohlášení konkursu.....	6
3.3. Dělení podmínek.....	19
4. Procesní podmínky prohlášení konkursu .....	19
4.1. Obecně .....	19
4.2. Zahájení řízení .....	20
4.3. Procesní podmínky na straně soudu .....	27
4.4. Procesní podmínky na straně účastníků .....	30
4.5. Ne bis in idem .....	35
5. Hmotněprávní podmínky prohlášení konkursu.....	36
5.1. Obecně .....	36
5.2. Úpadek.....	37
5.2.1. Více věřitelů .....	38
5.2.2. Insolvence.....	39
5.2.3. Zastavení plateb.....	40
5.2.4. Předlužení.....	41
5.3. Majetek postačující ke krytí nákladů konkursu .....	42
5.4. Negativní podmínky prohlášení konkursu.....	43
6. Zkoumání podmínek a důsledky jejich nesplnění.....	45
6.1. Zkoumání podmínek v průběhu řízení.....	45
6.2. Vliv nesplnění podmínek na průběh řízení.....	47
7. Budoucí vývoj .....	48
7.1. Obecně.....	48
7.2. Procesní podmínky.....	50
7.2.1. Zahájení řízení.....	50
7.2.2. Podmínky na straně soudu.....	52

7.2.3. Podmínky na straně účastníků.....	52
7.3. Hmotněprávní podmínky.....	53
7.3.1. Úpadek.....	53
7.3.2. Majetek postačující ke krytí nákladů insolvenčního řízení.....	54
7.4. Negativní podmínky.....	55
8. Závěr.....	55
Bibliografie.....	59

## 1. Úvod

Změna centrálně plánovaného hospodářství na hospodářství tržní, která proběhla po roce 1989, s sebou přinesla také vznik nové kategorie subjektů, a to podnikatelů. Nastal také rozvoj obchodních společností a smluvních vztahů mezi subjekty, ať už se jednalo o podnikatele či nepodnikatele, osoby právnické či fyzické.

Součástí tržního hospodářství, i když by se to dalo považovat za nutné zlo, jsou situace, kdy dlužník nesplní svůj závazek vůči věřiteli. Může se jednat pouze o neochotu plnit, nicméně časté jsou také případy, kdy dlužník zkrátka nemá prostředky pro uspokojení svého věřitele. Taková situace se potom promítá na fungování celého systému, neboť platební neschopnost jednoho subjektu může způsobit platební neschopnost subjektů dalších, které počítali s příjmy ze splnění dlužníkovy závazku, a tyto prostředky jim nyní chybí k uspokojení vlastních věřitelů.

Věřitelé potom musejí přistoupit k vymáhání svojí pohledávky některou z cest, které náš právní řád nabízí. Takovým způsobem bývá nejčastěji individuální výkon rozhodnutí. Nutno však podotknout, že tento způsob nevede mnohdy k uspokojení věřitele, a už vůbec ne v přiměřeném čase, neboť přetíženost a pomalost českého soudnictví je dobře známá a je častým důvodem kritiky.

Českým soudům se dá vyhnout, je-li spor řešen v řízení rozhodčím. Tento způsob řešení se však zatím příliš nezažil a není často k vidění ustanovení ve smlouvě, které by stanovilo pravomoc rozhodčího soudu pro spory vyplývající z daného závazkového vztahu.

Další způsob je vymáhání pohledávky v konkursním řízení. I když dle zákona konkurs a vyrovnání nemají primárně sloužit k vymáhání individuálních pohledávek, nýbrž k uspořádání majetkových poměrů mezi více subjekty, je konkurs často jediným způsobem, jakým se věřitel domůže

svého práva. Zjednodušeně řečeno, dochází při konkursu k tomu, že majetek dlužníka<sup>1</sup>, který spadá do konkursní podstaty, je za předem stanovených podmínek použit k uspokojení dlužnickových věřitelů, kteří svoji pohledávku v konkursu přihlásili. Pokud tento majetek nepostačuje k plnému uspokojení všech, což je pravidlem<sup>2</sup>, uspokojí se poměrně s tím, že neuspokojené části pohledávek nezanikají. Zanikne však často dlužník, pokud je tento právníkem osobou, a věřitelé se tedy často nedomůžou svých pohledávek zcela. Je tedy očividné, že včasné prohlášení konkursu, tedy takové, kdy dlužník ještě má tolik majetku, aby byli věřitelé uspokojeni ve svých nárocích co nejlépe, je klíčovým prvkem. Pravdou však zůstává, že z tisíce navrhovaných konkursů jich bývá prohlášeno možná sto<sup>3</sup>. Důvodem je nesplnění podmínek pro prohlášení konkursu, ať již hmotněprávních, či procesněprávních.

Jaké jsou však tedy ony podmínky, které musejí být splněny, aby byl konkurs na majetek dlužníka prohlášen? Jakým směrem se ubírala, ubírá a bude ubírat právní úprava v této oblasti? A je tato úprava vyhovující, či nikoli? To jsou otázky, na které budu hledat odpověď v této diplomové práci.

V následujících kapitolách se budu postupně věnovat konkursu a jeho právní úpravě, dále se zaměřím konkrétně na podmínky prohlášení konkursu, jejich vývoj a dělení. Následovně se podrobněji zaměřím na dvě hlavní skupiny podmínek, a to hmotněprávní a procesní, a na jednotlivé podmínky spadající do těchto skupin. Věnovat se budu také tomu, jakým způsobem jsou podmínky v řízení zkoumány a jaké následky s sebou přináší nesplnění jednotlivých podmínek. Jelikož v době, kdy pracuji na této práci, je již

<sup>1</sup> Do konkursní podstaty však může spadnout i majetek, který nepatří dlužníkovi a na druhou stranu ne všechen dlužníkuv majetek spadá do konkursní podstaty (§ 6 odst. 2 a 3, § 27 odst. 5 ZKV)

<sup>2</sup> Pokud by došlo k plnému uspokojení všech věřitelů, bylo by to signálem, že nebyly dány důvody pro prohlášení konkursu, nebo dlužník pouze neměl dostatek likvidních prostředků a teprve konkurs jej donutil svůj majetek rozprodat pro uspokojení věřitelů.

<sup>3</sup> Jiřina Kotoučová, Přemysl Raban: Konkurs a vyrovnání, Orac 1999

v projednávání v Parlamentu nový insolvenční zákon, podívám se také, jaké změny by mohl tento zákon přinést, kdyby byl schválen v podobě, v jaké ji vláda navrhla. Konečná verze tohoto zákona je v současné době pochopitelně nejasná. Na závěr bych ráda zhodnotila, zda je současná úprava vyhovující a zda nový zákon má šanci přinést výrazné zlepšení celé situace v České republice.

## **2. Konkurs**

### **2.1. Právní úprava konkursního řízení**

Zákon, který upravuje konkursní řízení, byl přijat v roce 1991 a vyhlášen pod číslem 328/1991 Sb. Nabyl účinnosti dne 1. října 1991. Zákon byl mnohokrát novelizován a ovlivnily jej i tři nálezy ústavního soudu (viz níže). Tento předpis není možné zařadit ani do skupiny zákonů procesních, ani hmotněprávních, neboť zákon o konkursu a vyrovnání obsahuje normy z obou oblastí. Upravuje jak hmotněprávní stránku konkursu, tak některé otázky procesní. Na ty procesní otázky, které nejsou zákonem o konkursu a vyrovnání upraveny, se aplikuje občanský soudní řád, a to přiměřeně. Aplikují se tedy ty normy, které jsou z hlediska konkursního řízení vhodné, popřípadě se částečně modifikují a přizpůsobí.

O tom, jaká je vlastně povaha samotného konkursu, se vedly a vedou diskuse. Lze se setkat s názory, že konkursní řízení je zvláštní forma řízení exekučního. Druhý názor tvrdí, že konkurs je součástí civilního procesu. Poslední, nejčastější (a také nejsprávnější) je názor, podle kterého je konkursní řízení specifickou formou civilního procesu<sup>4</sup>. Od exekuce se konkurs liší v několika zásadních rysech. Prvním z nich je, že exekuce je jednou z fází civilního procesu, kdy navazuje na řízení nalézací. Výsledkem

---

<sup>4</sup> Ilona Shellová: Jak vyhlásit konkurs a vymáhat pohledávky, Computer Press 2001

nalézacího řízení je exekuční titul, který je možné vymáhat právě exekucí. Konkursu žádné řízení předcházet nemusí, věřitelé mohou uplatňovat i pohledávky, které nebyly soudem přisouzeny, dokonce i ty, které před prohlášením konkursu nebyly ještě splatné<sup>5</sup>. Další rozdíl spočívá v tom, že při exekuci se jedná o dvoustranný vztah věřitele a dlužníka. Co se týká vztahu prvního věřitele a druhého věřitele, řídí se exekuce zásadou priority. Kdo dřív podá návrh na exekuci, ten je uspokojen dřív a dle možností zcela, bez ohledu na zájmy ostatních, neuspokojených věřitelů. V konkursu jsou zohledněny zájmy všech dlužnickových věřitelů, i když jsou logicky protichůdné, tím, že se veškerý dlužníkův majetek rozdělí tak, aby byly uspokojeni všichni věřitelé stejnou měrou, poměrně. Nejedná se tedy o dvoustranný vztah, nýbrž o vztah mnohostranný, universální<sup>6</sup>.

Konkurs nelze ani označit za součást civilního procesu, neboť netvoří žádné stádium soudního řízení, nedá se charakterizovat ani jako řízení nalézací či vykonávací, sporné či nesporné.

Konkurs je tedy zvláštní forma řízení, která je postavena na zásadách civilního procesu, která je však samostatná, nezávislá na jiných formách a svojí podstatou, průběhem a účelem zcela specifická.

Důležité je také podotknout, že co se týká osob, na jejichž majetek může být konkurs prohlášen, ZKV neklade žádná omezení. Konkurs může být prohlášen jak na osobu fyzickou, tak právnickou, podnikatele i nepodnikatele. Konkursy prohlášené na majetek fyzických osob – nepodnikatelů, tzv. spotřebitelské konkursy, však nejsou příliš rozšířené. Jedním z důvodů je také malé veřejné povědomí o této možnosti.

---

<sup>5</sup> prohlášením konkursu se stávají všechny pohledávky splatné

<sup>6</sup> konkursu byl dříve považován za univerzální exekuci



## 2.2. Fáze a průběh konkursního řízení

Konkursní řízení je jednotné, lze však rozdělit do několika fází. Pro každou z nich jsou charakteristické určité kroky procesních subjektů, určitý cíl, avšak není možné říct, že by se v konkursním řízení uplatňovala zásada legálního pořádku<sup>7</sup>. Na druhou stranu je ale možné v konkursním řízení spatřovat určité prvky koncentrace, nalezneme je však většinou až po prohlášení konkursu<sup>8</sup>. Tyto fáze na sebe navazují spíše logicky a probíhají všechny spíše v ideálním případě. V běžné praxi jsou běžné různé odbočky a pozdržení řízení, skončení řízení bez uskutečnění některé z fází atd.

První z těchto fází je přípravné řízení. Tak se nazývá úsek řízení od podání návrhu na prohlášení konkursu do jeho prohlášení. Po prohlášení konkursu následuje druhá fáze, ve které dochází k uplatňování nároků konkursních věřitelů, tedy k přihlašování pohledávek, ke zjišťování dlužnickova majetku, čili konkursní podstaty, a dále jeho zpeněžení. Toto je úkolem správce konkursní podstaty, kterého jmenuje soud při prohlášení konkursu. V poslední fázi je vypracována konečná zpráva a po jejím schválení jsou prostředky získané zpeněžením podstaty rozděleny mezi věřitele a konkurs je zrušen.

Jak již bylo řečeno, v praxi konkurs takto jednoznačný průběh nemá a řízení je často prodlužováno spory, které konkurs vyvolává. Tyto spory jsou nazývány incidenční a patří mezi ně např. spory o existenci a výši pohledávek, vyloučení z konkursní podstaty, vypořádání podílového spoluvlastnictví, apod. Tyto spory bývají předmětem samostatného řízení, i když jsou k jejich projednávání v prvním stupni příslušné taktéž krajské soudy, a to konkrétně

<sup>7</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: *Civilní právo procesní*, 2. vydání, Linde 2002, s. 602

<sup>8</sup> např. věřitelé mohou podávat přihlášky pohledávek nejpozději do dvou měsíců od přezkumného jednání; k pohledávkám, které jsou přihlášeny později se nepřihlíží (§ 22 odst. 2 ZKV)

ten z nich, u kterého probíhá konkurs, který tento spor vyvolal (s výjimkou vypořádání společného jmění nebo jiného majetku manželů)<sup>9</sup>.

Z uvedeného je patrné, že konkursní řízení může probíhat poměrně dlouhou dobu, i když je samozřejmě v zájmu všech účastníků, aby konkurs trval co možná nejkratší čas. Na tom se jistou měrou podílí i rychlost, s jakou je konkurs na majetek dlužníka prohlášen.

### **3. Podmínky prohlášení konkursu**

#### **3.1. Obecně o podmínkách**

Fáze konkursního řízení od podání návrhu do prohlášení konkursu nebo do jiného rozhodnutí o návrhu se nazývá přípravné řízení. Účelem této fáze konkursu je především zjistit, zda jsou dány podmínky pro to, aby byl konkurs prohlášen. Zkoumat a zjišťovat tyto podmínky je úlohou soudu, který jediný má pravomoc o konkursu rozhodnout.

Podmínky mají dva základní cíle. Jednak poskytnout soudu dostatečné a včasné podklady pro jeho rozhodnutí, jednak přesně vymezit situace, které je vhodné a účelné řešit cestou konkursu či vyrovnání.

Podmínky se pochopitelně v průběhu času vyvíjely tak, jak se hromadily zkušenosti s aktuální právní úpravou v interakci s praxí.

#### **3.2. Vývoj podmínek prohlášení konkursu**

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, nebyl přijat v takové podobě, jak jej známe dnes. Zákon postrádal řadu ustanovení, jejichž nezbytnost se ukázala později v praxi<sup>10</sup>, či jejichž úpravu s sebou přinesl celkový vývoj

<sup>9</sup> § 88 pís. i) OSŘ

<sup>10</sup> Např. definice předlužení (viz níže)

české legislativy a společnosti<sup>11</sup>. Tak jako mnoho dalších zákonů byl i tento mnohokrát novelizován. Řada z těchto novelizací se také dotkla podmínek prohlášení konkursu, kdy tyto byly postupně upřesňovány, rozvíjeny a detailněji definovány. Hlavní rozdíly mezi původním zněním zákona a zněním dnešním by se daly rozdělit do několika skupin:

Zákon původně omezoval rozsah subjektů, na které je možné konkurs prohlásit, jiným směrem než dnes. Zcela chyběl dnešní § 1a, vylučující aplikaci zákona na územně samosprávné celky a právnické osoby zřízené zákonem, pokud stát převzal její dluhy nebo se za ně zaručil. Pokud však byl návrh podaný věřitelem, kterým byl státní podnik nebo obchodní společnost s výlučnou majetkovou účastí státu, byl třeba souhlas zakladatele věřitele po vyjádření zakladatele dlužníka. Jelikož v té době byl proces privatizace v plenkách a většina, ne-li všechny podniky a právnické osoby byly státní, o možnosti prohlásit konkurs se dá s úspěchem pochybovat.

Zákon také nijak neupravoval ochrannou lhůtu. Na druhou stranu však zákon obsahoval přechodné ustanovení, které neumožňovalo prohlášení konkursu z důvodu insolvence po dobu jednoho roku od účinnosti zákona. Důvodem takového omezení byla v té době začínající privatizace, jejíž dokončení bylo prioritou. Jeden rok se však ukázal být nedostačující, a tak byla tato doba prodloužena zákonem č. 471/1992 Sb. o další půl rok<sup>12</sup>. Jediným možným důvodem prohlášení konkursu zůstalo předložení. Věřitel tedy neměl mnoho možností, jak svoje pohledávky vydobýt v konkursním řízení, protože věřitel většinou nemá tak podrobné informace o stavu dlužníkovy majetku, a je tedy velmi obtížné předložení v návrhu doložit. Velkým

---

<sup>11</sup> Např. ustanovení omezující možnost prohlásit konkurs na dlužníka v určitém období, nebo ustanovení vylučující aplikaci zákona na určité subjekty

<sup>12</sup> Jiřina Kotoučová, Přemysl Raban: Konkurs a vyrovnání, Orac 1999, s. 12

nedostatkem původní úpravy byla naprostá absence definice předlužení. Interpretace tohoto ustanovení byla tedy úkolem judikatury<sup>13</sup> a teorie<sup>14</sup>. Definování tohoto pojmu se ukázalo být nezbytné.

Druhou velkou oblastí, která doznala řady změn, je právní úprava návrhu na prohlášení konkursu. Zákon přiznával právo podat návrh na zahájení řízení dlužníkovi, jeho věřiteli, a to i když jeho pohledávka nebyla ještě splatná, a dále likvidátorovi právnické osoby. Zvláštní zákon mohl přiznat právo podat návrh na prohlášení konkursu také jiným osobám. Takovéto osoby, ač aktivně legitimované k podání návrhu, však nespádaly pod definici účastníků konkursu obsaženou v § 7 a nebyly tedy ani účastníky následného řízení zahájeného jejich návrhem<sup>15</sup>.

Zdůrazňuji, že se jednalo o právo podat návrh, nikoli o povinnost. Dlužníkovi, ani osobám jednajícím za dlužníka, nehrozily za nepodání návrhu žádné sankce. Rovněž náležitosti návrhu byly upraveny poněkud odlišně; pro návrh dlužníka nebyly v ZKV stanoveny žádné zvláštní náležitosti. Uplatnila se tedy pouze obecná ustanovení OSŘ pro náležitosti podání a návrhu s tím, že dlužník musel osvědčit<sup>16</sup>, že je v úpadku<sup>17</sup> a že jsou splněny ostatní podmínky pro prohlášení konkursu. Co se týká návrhu věřitele, § 4 odst. 2 stanovil, že dlužník musí ve svém návrhu doložit existenci pohledávky za dlužníkem, a to i když ještě není splatná. To je zásadní rozdíl oproti dnešní úpravě, kdy splatnost pohledávky věřitele – navrhovatele je nezbytností. Součástí § 4 odst. 2 ZKV bylo také ustanovení o tom, že zastavil-li dlužník platby, zakládá to nevyvratitelnou domněnku insolvence

<sup>13</sup> soudy tehdy používaly účetní význam předlužení, kdy aktiva mají zápornou hodnotu

<sup>14</sup> např. František Zoufík: zákon o konkursu a vyrovnání (komentář), SEVT Praha a nakladatelství FRANCES v Edici Komentované zákony, Praha 1992

<sup>15</sup> František Zoufík: zákon o konkursu a vyrovnání (komentář), SEVT Praha a nakladatelství FRANCES v Edici Komentované zákony, Praha 1992, s.25

<sup>16</sup> Zákon totiž nepředepisuje „dokázání“. Více o tom v: František Zoufík: zákon o konkursu a vyrovnání (komentář), SEVT Praha a nakladatelství FRANCES v Edici Komentované zákony, Praha 1992, s. 51

<sup>17</sup> § 13 odst 1. ZKV

dlužníka. Zatímco dříve bylo toto ustanovení spojováno s náležitostí návrhu a jeho osvědčováním, dnes je tato věta součástí definice § 1 ZKV a zastavení plateb tedy doplňuje vymezení úpadku formou insolvence. Zákon dále zakazoval podání návrhu věřitelem pro tutéž pohledávku dříve než po 6-ti měsících od zpětvzetí návrhu prvního, resp. od právní moci usnesení o zastavení řízení<sup>18</sup>.

K majetku postačujícímu alespoň ke krytí nákladů konkursu se vztahuje další podstatný rozdíl mezi zákonem původním a jeho zněním novelizovaným. Majetek postačující alespoň ke krytí nákladů konkursu byl totiž podmínkou prohlášení konkursu, jejíž existenci bylo nutné v řízení zkoumat. Navíc bylo zcela na soudu, aby zjistil, zda dlužníkuv majetek dosahuje potřebné minimální výše. Řízení se tedy velice protahovalo a soudy nesly velice nelibě toto nesmírné zatížení, které zkoumání dlužníkova majetku představovalo.

Zákon však nestanovil povinnost složit zálohu na náklady konkursu a hrozilo tedy, že bude prohlášen konkurs na majetek dlužníka, který nedosahuje ani takové výše, která by pokryla počáteční náklady. Správce konkursní podstaty by tedy neměl být z čeho odměněn.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že původní znění zákona omezovalo možnost jeho širšího uplatnění.

Výrazně do podmínek prohlášení konkursu zasáhla již první novela, zákon č. 122/1993 Sb. ze dne 25. března 1993, která odstranila řadu nedostatků zmíněných výše. Přejícné ustanovení vylučující možnost prohlásit konkurs na majetek dlužníka z důvodu insolvence byl ke dni nabytí účinnosti této novely již časově vyčerpán a zákon tedy bylo možné aplikovat v jeho plném rozsahu.

---

<sup>18</sup> § 4 odst. 3 ZKV

Novela ovšem zúžila okruh subjektů, na které bylo možné konkurs prohlásit, a to buď absolutně, nebo pouze za určitých zákonem definovaných podmínek. Především byl do zákona vložen již zmíněný § 1a, který vylučuje aplikaci tohoto zákona v případě územně samosprávných celků nebo jiných právnických osob zřízených zákonem, pokud stát převzal její dluhy nebo se za ně zaručil. V těchto případech se nejedná o situaci, kdy by konkurs nebylo možné prohlásit, ale osoby vyjmenované v tomto ustanovení nejsou způsobilé být dlužníkem pro účely tohoto zákona, a to ani když se dostanou do úpadku.

Časově omezená je nemožnost prohlásit konkurs na majetek dlužníka, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou, jehož převážným předmětem činnosti je zemědělská prvovýroba<sup>19</sup>. Tato nemožnost byla omezena na období od 1.dubna do 30.zář. Je přitom možné návrh na prohlášení konkursu u soudu podat, soud však musí vyčkat s kladným rozhodnutím až do 1. října. Dalším omezujícím ustanovením je paragraf následující<sup>20</sup>, který zcela vyloučil prohlášení konkursu na majetek dlužníka, který je samostatně hospodařícím rolníkem, a to do konce roku 1994. Důvodem těchto omezení byla nepochybně ochrana zemědělců. U prvního ustanovení lze také spatřovat jistou naději, že úpadek dlužníka je pouze přechodný stav, který může být vyřešen získáním prostředků zpeněžením výnosů ze zemědělské činnosti.

Významným krokem k ochraně dlužníka byla nová právní úprava do té doby neznámého institutu, kterým byla ochranná lhůta. V průběhu této lhůty nabylo možné prohlásit konkurs na majetek dlužníka. Pokud tedy byla tato lhůta soudem povolena, podmínkou čehož bylo pouze splnění formálních náležitostí návrhu na její povolení, představovala

<sup>19</sup> do zákona bylo toto ustanovení vloženo jako § 67c ZKV

<sup>20</sup> § 67d ZKV ve znění novely č. 122/1993

negativní podmínku prohlášení konkursu, tak jako je tomu i v současné úpravě. V praxi však k povolení ochranné lhůty takřka nedocházelo, neboť splnit ony formální náležitosti bylo pro dlužníka časově takřka nemožné. V průběhu ochranné lhůty měl mít dlužník zajištěn potřebný klid k tomu, aby svoji finanční situaci vyřešil a překonal tak úpadek. Jelikož však zákon nestanovil žádné sankce za to, že dlužník úpadek nepřekoná, či se o jeho překonání vůbec nepokusí, sloužila často ochranná lhůta dlužníkovi pouze k oddálení neblahých následků spojených s konkursem.

V souvislosti se stále nedokončenou privatizací vtělila novela do zákona i ustanovení nazvaná Vztah k privatizaci<sup>21</sup>. Tato ustanovení modifikovala podmínky prohlášení konkursu v případě, že dlužníkem byl státní podnik nebo jiná právnická osoba, na jejímž podnikání se majetkově účastnil stát, a tato osoba byla zapsána v seznamu vedeném vládou a publikovaném v Obchodním věstníku.

Drobnější, spíše kosmetickou, změnou bylo vypuštění likvidátora ve výčtu osob oprávněných podat návrh na prohlášení konkursu. Uvedení likvidátora bylo v původním znění poněkud nadbytečné, neboť likvidátor mohl (a může) podat návrh na prohlášení konkursu pouze na právnickou osobu, jejíž likvidaci provádí, a jednání likvidátora je vlastně považováno za jednání dlužníka samotného.

Tato novela se snažila odstranit původní aplikační potíže ZKV. Upravila řadu institutů, které dnes tvoří nedílnou součást zákona, nutno však podotknout, že konkrétní úprava se v průběhu času postupně upřesňovala.

Nebylo tomu tak však novelou zákona č. 42/1994 Sb., která reagovala na zákon o penzijním připojištění, ani novelou č. 74/1994 Sb., která se podmínek řízení také nijak nedotkla.

---

<sup>21</sup> §§ 67 a násl. ZKV ve znění zákona č. 122/1993

Zákon č. 117/1994 Sb., i když se jednalo o novelu svým rozsahem malou, ovlivnil podmínky řízení významně. Byla zde totiž zohledněna skutečnost, že dlužníkem se může stát i politická strana a politické hnutí, ale že prohlášení konkursu na tyto subjekty není vždy žádoucí. Prohlášení konkursu bylo touto novelou vyloučeno v období od vyhlášení příslušných voleb do desátého dne po jejich ukončení<sup>22</sup>. Následující novela, zákon č. 156/1994 Sb., zase nově poskytl bankám, a to pouze jim ze všech možných druhů finančních institucí, ochranu v podobě nemožnosti podat účinně návrh na prohlášení konkursu v době, kdy je banka pod nucenou správou a kdy vykazuje znaky úpadku formou insolvence. I tato nová negativní podmínka byla později modifikována do dnešní podoby.

Novely č. 224/1994 Sb. a 84/1995 Sb. nepřinesly v oblasti podmínek prohlášení konkursu žádné změny.

Zákon č. 94/1996 Sb. však inkorporoval do ZKV velké množství novelizací. Jedná se svým rozsahem o významnou novelu, která se dotkla v podstatě všech oblastí podmínek prohlášení konkursu. Můžeme zde nalézt změny pouze formální, kdy se jedno ustanovení pouze přesouvá do ustanovení § jiného, nalezneme zde však i zcela nová či podstatně přepracovaná ustanovení.

Oblastí, kde se kombinují oba výše popsané druhy změn je definice úpadku. Tato novela totiž přesunula již zmíněné zastavení plateb do prvního paragrafu, které se stalo doplňkem v definici úpadku formou insolvence. Zároveň byl do zákona vložena definice úpadku formou předlužení. Právě absence této definice byla zákonu vytýkána teorií i praxí. Cílem tohoto ustanovení se zdá být sjednocení interpretace, pro niž soudům zákon neposkytl žádné vodítko.

---

<sup>22</sup> novelou byl přidán nový odst. 2 k § 2. ZKV



Druhou velkou oblastí změn jsou inovace týkající se návrhu na prohlášení konkursu. Poprvé zákon vyžaduje, aby k návrhu dlužník připojil jisté náležitosti, a to seznam svého majetku a také svých závazků. Tímto způsobem tedy dlužník snadno doloží, že jeho majetek je předlužen. Vzhledem k tomu, že dlužník nejčastěji podává návrh na prohlášení konkursu formou předlužení, zkracuje se tím doba mezi podáním návrhu a soudním rozhodnutím. Doložit svůj vlastní úpadek bylo povinností dlužníka i předtím, nedělo se to však již při podání návrhu, ale až později v průběhu řízení. Významným počínem bylo, že bylo do zákona zařazeno ustanovení, které ukládá dlužníkovi povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, ocitne-li se v předlužení<sup>23</sup>. V případě insolvence tedy dlužník tuto povinnost nemá. Tímto je právě vyjádřena skutečnost, že věřitel si snadno pohlídá termín splatnosti svojí pohledávky, o stavu dlužníkovy majetku většinou takový přehled nemá a ani mít nemůže. Přehled však má a mít musí dlužník. Jeho povinnost podat návrh má tedy především umožnit proběhnutí konkursu v takovém časovém období, ve kterém je možné věřitele co nejlépe uspokojit. Nesplnění této povinnosti mělo za následek vznik občansko-právní odpovědnosti osob povinných podat návrh věřitelům za škodu, která jim tím vznikla. Nicméně vyčíslit tuto škodu by bylo tak obtížné<sup>24</sup>, že tato ustanovení nenalezla většího uplatnění. Trestněprávní odpovědnost tehdy ještě neexistovala.

Co se týká návrhu věřitele, odpadla jeho možnost podat návrh i pro pohledávku, která se ještě nestala splatnou. Součástí návrhu se však nově stala nutnost doložit, že dlužník má majetek postačující alespoň ke krytí nákladů konkursu.

<sup>23</sup> § 68a ZKV ve znění novely č.

<sup>24</sup> věřitel by totiž musel prokázat, že kdyby byl konkurs prohlášen, či prohlášen dříve než ve skutečnosti byl, dostalo by se mu většího uspokojení jeho pohledávky, než má teď. Rozdíl mezi oním ideálním uspokojením a skutečným uspokojením by tedy znamenal onu škodu, za kterou dlužník nebo osoba povinná za něj podat návrh odpovídá. Vyčíslit, jak by byl dlužník uspokojen, kdyby...je úkol opravdu nadlidský

Povinnost vypátrat majetek dlužníka tedy byla přesunuta ze soudu na věřitele, který se tak dostal do situace ne nepodobné prokazování předlužení. Nedostatek informací, které má věřitel o dlužníkově majetku k dispozici, takřka znemožňoval věřiteli šanci na úspěch. Negativní důsledky tohoto ustanovení však zmírnilo nové ustanovení §12a, které přikazuje soudu zamítnout návrh na prohlášení konkursu, jen je-li zřejmé, že majetek dlužníka nepostačuje k úhradě nákladů konkursu. Zde tedy nastal obrat, kdy již není třeba dokazovat existenci, nýbrž vyvrátit neexistenci dlužníkově majetku, což zase věřiteli šanci na úspěch podstatně zvyšuje.

Ztížil ji však navrhovatelům další nový paragraf, který zavedl povinnosti navrhovatele na výzvu soudu uhradit zálohu na náklady konkursu. Ta měla pokrýt především počáteční náklady a, pokud by se zjistilo, že majetek dlužníka ke krytí nákladů nepostačuje, nevrátila by se navrhovateli. Druhým cílem tohoto ustanovení, a to cílem chvályhodným, je omezení tzv. šikanózních návrhů na konkurs. Často totiž věřitelé podávali návrh na konkurs jako prostředek k donucení dlužníka k placení, a to i tehdy, kdy dlužník v úpadku nebyl. A jelikož jedním z důsledků podání návrhu na prohlášení konkursu je také vyloučení dlužníka z účasti na veřejných soutěžích, dlužníci pod hrozbou podání návrhu rychle přistoupili na jednání.

Novela také zvláštním, novým způsobem upravuje situaci, kdy po podání návrhu na prohlášení konkursu na konkrétního dlužníka dojde soudu druhý návrh požadující totéž. Do té doby bylo nutno postupovat podle OSŘ, tedy bylo nutné nový návrh odmítnout pro překážku věci zahájené. Nyní zákon stanoví, že pokud někdo podá nový návrh, považuje se toto za přistoupení do řízení, a to přímo ze zákona. Nový navrhovatel však musí přijmout stav řízení, ve kterém se právě nachází.

Spíše formální změnou je nový paragraf 12a, který ve svém odstavci druhém v sobě nakumuloval překážky, prohlášené konkursu, které byly dříve obsaženy v jiných paragrafech. Jedná se o překážky v případě politických stran a politických hnutí, nucené správy<sup>25</sup> a ochranné lhůty. Současně je zde zcela přeformulovaná úprava ochranné lhůty. Není již přípustné, aby dlužník zažádal o ochrannou lhůtu, pokud podává návrh sám. Jsou zde stanoveny také náležitosti návrhu na povolení ochranné lhůty, jejichž cílem je doložit, že skutečně existuje šance na to, aby dlužník v ochranné lhůtě překonal svůj úpadek. Tomuto cíli slouží také to, že dlužník již nemá na povolení ochranné lhůty právní nárok po splnění zákonem požadovaných formalit, nýbrž je ponecháno na soudu, zda ochrannou lhůtu povolí. Stanoveno je také několik dalších podmínek, které musejí být splněny kumulativně, aby soud mohl (nikoliv byl povinen) ochrannou lhůtu povolit.

Zatímco novela 151/1997 Sb. žádné výrazné změny nepřinesla, novela následující s podmínkami opět poněkud zamíchala. Zřejmě pod zkušeností s rychlostí probíhajících konkursních řízení u českých soudů bylo do zákona, konkrétně do § 12a vtěleno ustanovení, které přikazuje soudům prohlásit konkurs bez zbytečného odkladu. Samozřejmě pokud jsou splněny všechny zákonné předpoklady. Bez zbytečného odkladu je však pojem dosti neurčitý a jeho interpretace byla ponechána na soudech. Zřejmě z toho samého důvodu snad byla z definice úpadku ve formě insolvence vypuštěna slova „po delší dobu“. Zákodárce se tak zřejmě pokoušel zabránit situacím, kdy po oné delší době již z majetku dlužníka nezbývá nic, z čeho by mohli být konkursní věřitelé uspokojeni. Tento jistě dobrý úmysl ale vedl k tomu, že se podnikatelé, jejichž platební neschopnost byla opravdu krátkodobou záležitostí, tedy

---

<sup>25</sup> v tomto případě se již nejedná pouze o banky, ale zákon reflektuje skutečnost, že nucená správa může být uvalena i na jiné subjekty, jako jsou investiční společnosti, pojišťovny, aj.

takovou, jakou prožívá dnes a denně mnoho podnikatelů, museli obávat, zda na ně nebude podán návrh na konkurs. Zanedlouho byla slova po delší dobu zpátky na svém místě v zákoně<sup>26</sup>.

Další změna, která měla za cíl zajistit včasné řešení dlužníkovy úpadku, bylo zavedení jeho povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu i pro insolvenční. Současně bylo toto ustanovení přesunuto do nového § 4a.

Rok 2000 byl skutečně bohatý na novely zákona o konkursu a vyrovnání. Zákonomárci schválili celkem šest novel. Čtyři z nich<sup>27</sup> do úpravy podmínek nijak nezasáhly, novela č. 214/2000 Sb. přinesla jen formální přesun ustanovení o řízení z § 3 do § 66a, mnoho změn nicméně přinesl zákon č. 105/2000 Sb. Především, jak již bylo řečeno, se do definice insolventnosti vrátila slova po delší dobu, která vyjadřují, že platební neschopnost dlužníka nesmí být pouze přechodná. Současně je také velice usnadněna situace věřitele – navrhovatele. Nemusí již totiž ve svém návrhu dokládat výši dlužníkovy majetku pro zjištění, zda majetek dlužníka postačuje, či zcela zjevně nepostačuje alespoň ke krytí nákladů konkursu. Na výzvu soudu od této novely musí navrhovatel složit zálohu na náklady konkursu ve výši až 50 000 Kč. Nesplnění této podmínky však nemusí vést k zastavení řízení. Zda bude řízení zastaveno závisí na úvaze soudu. Poněkud přeformulovaná je také povinnost dlužníka podat návrh na prohlášení konkursu a významnou je skutečnost, že tato novela zavedla trestní odpovědnost za porušení povinností vyplývajících ze ZKV. Novinkou podstatně zkracující dobu do prohlášení konkursu je stanovení pevné lhůty k prohlášení konkursu k návrhu dlužníka, a to deset dnů od podání návrhu<sup>28</sup>. O návrhu, který

<sup>26</sup> novela č. 105/2000 Sb. (viz níže)

<sup>27</sup> konkrétně zákon č. 27/2000 Sb., 30/2000 Sb., 368/2000 Sb. a 370/2000 Sb.

<sup>28</sup> rozumí se od podání návrhu, který nemá vady

podala osoba odlišná od dlužníka, musí být stále rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Jen drobnou formalitou bylo odstranění za zákona § 67 d, který byl omezen pouze na určitou dobu a stal se tedy obsolentní.

Následující dvě novely se dotkly podmínek prohlášení konkursu minimálně, když první z nich, zákon č. 120/2001 Sb. (exekuční řád), pouze reaguje na možnost vymáhání pohledávek pomocí soudního exekutora. Druhá novela, zákon č. 125/2002 Sb. na podmínky prohlášení konkursu nemá žádný vliv.

Zákona se dotkl náleží Ústavního soudu č. 403/2002 Sb. Ústavní soud v něm rozhodoval o návrhu na zrušení § 5 odst. 1 věty druhé a § 8 odst. 3 věty druhé ZKV. Návrh na zrušení těchto ustanovení předložil Vrchní soud v Praze, když projednával případ, kdy správce konkursní podstaty nedostal za svoji práci zapláceno. Majetek dlužníka totiž nepostačoval ani ke krytí počátečních nákladů konkursu, nicméně záloha na náklady také zaplácena nebyla, neboť návrh podávala osoba mající za dlužníkem pohledávku vyplývající z pracovněprávních vztahů. A jelikož dle § 8 odst. 3 věty druhé správce obdrží svoji odměnu z konkursní podstaty, a není-li, ze zálohy na náklady konkursu, přišel by v tomto případě správce zkrátka. Vrchní soud tedy navrhl zrušení těchto ustanovení pro rozpor s Listinou základních práv a svobod a Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a Ústavní soud tomuto návrhu vyhověl.

Také náleží Ústavního soudu 210/2003 Sb. vychází z praktických problémů při aplikaci zákona. Ústavní soud zde rozhodoval o návrhu na zrušení ustanovení § 12a odst. 5, a to konkrétně výrazu „peněžitou“. Toto ustanovení přiznávalo právo podat odvolání proti usnesení, kterým se zamítá návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku dlužníka, také těm věřitelům, kteří nebyli navrhovateli a kteří doloží, že mají za dlužníkem peněžitou pohledávku. Právě slovo „peněžitou“

je dle názoru protiústavní, když přiznává odlišná práva dlužníkům s peněžitými a nepeněžitými pohledávkami. Toto ustanovení tím tedy, dle názoru Ústavního soudu, porušilo princip rovnosti vlastnictví a rovného postavení účastníků řízení. Soud ve svém nálezu toto ustanovení zrušil a právo podat odvolání v tomto případě mají všichni věřitelé, kteří doloží, že mají za dlužníkem pohledávku, a to peněžitou i nepeněžitou.

Předchozí nález, tedy nález ústavního soudu č. 101/2003 Sb., stejně jako tři následující novely, zákony č. 257/2004 Sb., 499/2004 Sb. a 179/2005 Sb., podmínky prohlášení konkursu neovlivnily.

Zákon č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech, je dosud poslední novelou ZKV a nutno podotknout, že novelou významnou. Vylučuje totiž aplikaci ZKV pro ty finanční instituce, které jsou stále nositelkami licence nebo povolení podle zvláštního zákona. Do zákona byla touto novelou vložena nová část pátá a šestá, které upravují odchylky od průběhu řízení podle předchozích částí. Tyto odchylky se vztahují na tuzemské finanční instituce po odebrání licence nebo povolení, a dále na zahraniční osoby poskytující finanční služby, které mají na území České republiky svoji pobočku a ohledně kterých probíhá řízení či je uplatněno opatření obdobné našemu řízení konkursnímu nebo vyrovnacímu. Podrobněji bude o této úpravě pojednáno při výkladu současné právní úpravy.

V následujících kapitolách se tedy budu věnovat tomu, do jakého stádia dospěla úprava podmínek prohlášení konkursu po všech těchto novelizacích a zásazích Ústavního soudu České republiky, a jakým možným způsobem se podmínky mohou v budoucnu vyvíjet.

### 3.3. Dělení podmínek

Z teoretického hlediska je možné podmínky dělit do dvou skupin, a to na podmínky hmotněprávní a podmínky procesní. Zatímco podmínky hmotněprávní jsou uceleně obsaženy v ZKV, procesní podmínky musíme hledat jak v ZKV, tak v občanském soudním řádu.

Mezi podmínky hmotněprávní nutno počítat především existenci úpadku dlužníka a dále neexistenci některé zákonné překážky pro prohlášení konkursu, mezi podmínky procesněprávní patří podmínky na straně soudu a účastníků řízení, náležité zahájení řízení a některé další.

## 4. Procesní podmínky prohlášení konkursu

### 4.1. Obecně

Konkurs, jak již bylo řečeno, je pojímán jako zvláštní forma civilního procesu. Svědčí o tom i skutečnost, že část čtvrtá, nazvaná společná ustanovení – ustanovení o řízení, konkrétně § 66a, odkazuje na přiměřené použití Občanského soudního řádu v případě, že ZKV nestanoví jinak. ZKV tak činí několikrát, a to především v samotné části čtvrté, ale například také při určení účastníků konkursu v § 7.

Každé řízení, což platí to bez výjimky i pro řízení konkursní, může probíhat, pouze pokud jsou splněny určité procesní podmínky. Občanský soudní řád používá termín podmínky řízení<sup>29</sup>. V teorii se však častěji shledáme s termínem procesní podmínky. Termín podmínky řízení totiž, dle názoru některých autorů<sup>30</sup>, může vyvolat dojem, že je jimi podmíněno zahájení řízení. Není tomu ale tak a tyto podmínky jsou zkoumány až při řízení již probíhajícím, avšak jako předpoklady jeho dalšího postupu.

§103 OSŘ charakterizuje tyto podmínky jako podmínky, za nichž soud může rozhodnout ve věci samé.

<sup>29</sup> § 103 a násl. OSŘ

<sup>30</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, 2. vydání, Linde 2002, s. 227

Soud je povinen tyto podmínky zkoumat z úřední povinnosti a to kdykoli během řízení. Nejdůležitější je zkoumání podmínek ihned po zahájení řízení, avšak i v průběhu řízení se skutečnosti mohou změnit a ovlivnit tak řízení.

Podmínky lze z teoretického hlediska rozdělit podle různých kritérií. Nejčastěji se používá dělení na podmínky na straně soudu a podmínky na straně účastníků. Podmínkami na straně soudu jsou především civilní pravomoc a dále příslušnost věcná, funkční a místní. Mezi podmínky na straně účastníků patří způsobilost být účastníkem, jeho procesní způsobilost a při jejím nedostatku řádné zastoupení, dále plná moc zmocněnce a jeho způsobilost být zmocněncem. K těmto podmínkám dále přistupují překážka probíhajícího řízení, tzv. litispendence a překážka věci pravomocně rozhodnuté, tzv. res iudicata. Tyto překážky jsou vyjádřením právního principu ne bis in idem, neboli ne dvakrát o tomtéž. Má se tím zabránit tomu, aby o totožném případě bylo vydáno dvojí rozhodnutí, což by mělo negativní dopad na právní jistotu a zbytečně by zatěžovalo justiční systém, v dnešní době tak přetížený. Spornými jsou dále požadavky na náležité zahájení řízení a správné obsazení soudu, nepodjatého soudce. Teorie zde není zajedno, zda se jedná o procesní podmínky v pravém slova smyslu. Převažuje názor, že tomu tak není<sup>31</sup>. Pokud bychom ovšem vycházeli z definice podmínek obsaženou v §103 OSŘ, tedy jako podmínek, za nichž soud může rozhodnout ve věci samé, bude nutno i tyto dvě podmínky vzít v úvahu. V další části budou jednotlivé podmínky rozebrány ve vztahu ke konkursnímu řízení.

#### **4.2. Zahájení řízení**

OSŘ připouští dva způsoby zahájení řízení. V prvním případě se řízení zahajuje na návrh, ve druhém může, někdy i

---

<sup>31</sup>Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, 2. vydání, Linde 2002, s. 232



musí, soud zahájit řízení z vlastní iniciativy (*ex officio, ex offio*).

ZKV má v tomto směru úpravu vlastní. Dle ZKV je možné konkursní řízení zahájit pouze na návrh<sup>32</sup>. K tomu ovšem, aby určitý návrh skutečně řízení zahájil, je třeba, aby splňoval jisté náležitosti. Jejich výčet je dán kumulací požadavků stanovených občanským soudním řádem jako obecné náležitosti návrhu a dále speciálními požadavky podle zákona o konkursu a vyrovnání.

Každý návrh podle občanského soudního řádu musí splňovat obecné náležitosti podání, tak jak je vyjmenovává § 42 odst. 4 OSŘ. Musí z něj být tedy patrné, kterému soudu je určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, musí obsahovat podpis toho, kdo návrh činí, a datum. Další náležitosti jsou předepsány § 79 odst. 1 OSŘ. Jedná se především o údaje týkající se účastníků řízení, tedy jejich jméno, příjmení, bydliště, popřípadě firmu či název a sídlo právnické osoby včetně identifikačních čísel podnikatelů, ať osob právnických, či fyzických, a údaje týkající se jejich zástupců. Dále je třeba označit důkazy, jimiž navrhovatel prokazuje skutečnosti, kterých se dovolává. Shodně s § 42 také § 79 stanoví jako nedílnou součást návrhu údaj o tom, čeho se navrhovatel domáhá. V případě konkursního řízení je jasné, že návrh bude sledovat prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

ZKV tyto náležitosti dále doplňuje a zpřesňuje. Jde především o údaje o tom, kdo je oprávněn, či povinen takový návrh podat<sup>33</sup>, a dále o skutečnosti, které je třeba prokázat či osvědčit<sup>34</sup>.

Osobami oprávněnými k podání návrhu na prohlášení konkursu jsou dlužník nebo kterýkoli z jeho

---

<sup>32</sup> § 2 ZKV, § 4 a násl. ZKV

<sup>33</sup> § 3 a § 4 odst. 1 ZKV

<sup>34</sup> § 4 odst. 2 a 3 ZKV

věřitelů<sup>35</sup>. Dlužník, pokud je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, má dokonce povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, dostane-li se do úpadku. Fyzická osoba – nepodnikatel tedy tuto povinnost nemá a její nesplnění není sankcionováno podle § 3 odst. 2 ZKV. Co se týká dlužníků – právnických osob, je třeba vymezit, kdo je jménem těchto osob povinen návrh podat. Za obchodní společnosti navenek jednájí statutární orgány. U veřejné obchodní společnosti jsou to všichni společníci<sup>36</sup>, u komanditní společnosti jsou to komplementáři<sup>37</sup>. U společnosti s ručením omezeným je statutárním orgánem jednatel nebo více jednatelů<sup>38</sup> a u společnosti akciové je to představenstvo<sup>39</sup>. Tyto orgány jsou tedy oprávněny jednat jménem společnosti navenek a tedy i podat návrh na prohlášení konkursu. Jejich povinnost tak učinit je zdůrazněn v § 3 odst. 2 ZKV, ze kterého také vyplývá odpovědnost těchto orgánů za škodu způsobenou věřitelům při porušení této povinnosti. Účelem těchto sankcí je předejít situacím, kdy je konkurs prohlášen na dlužníka, jehož majetek zdaleka nepostačuje na uspokojivé uspokojení věřitelů, nebo kdy byl návrh na prohlášení konkursu zamítnut pro nedostatek majetku a kdy tedy věřitelé přicházejí zkrátka úplně.

Právnické osoby se mohou dostat do situace, kdy oprávnění jednat jejich jménem přechází na osobu odlišnou od statutárního orgánu. U obchodní společnosti, která je v likvidaci, přechází působnost statutárního orgánu v rámci § 72 obch. zák. na likvidátora<sup>40</sup>. Zjistí-li likvidátor při likvidaci, že společnost je předlužena, je povinen pod hrozbou sankce podat návrh na prohlášení konkursu<sup>41</sup>. To pochopitelně

---

<sup>35</sup> § 4 odst. 1 ZKV

<sup>36</sup> § 85 obch. zák.

<sup>37</sup> § 101 obch. zák.

<sup>38</sup> § 133 obch. zák.

<sup>39</sup> § 191 obch. zák.

<sup>40</sup> § 70 odst. 3 obch. zák.

<sup>41</sup> § 72 odst. 2 obch. zák. ve spojení s § 3 odst. 2 ZKV

neplatí v případě, že společnost byla zrušena z důvodu zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, a také tehdy, byl-li návrh na prohlášení konkursu zamítnut pro nedostatek majetku.

Na majetek dlužníka může být také nařízena exekuce. Je-li nařízena exekuce prodejem podniku, nesmí bez souhlasu správce podniku dlužník činit žádné úkony týkající se jeho podniku a nesmí ani samostatně vystupovat v žádném řízení týkající se podniku, nýbrž musí být správcem podniku zastoupen. Návrh na prohlášení konkursu tedy může dlužník podat pouze se souhlasem správce a pouze správce je dále oprávněn v konkursním řízení za dlužníka jednat<sup>42</sup>. Nutno ovšem podotknout, že zjistí-li správce v průběhu exekuce úpadek dlužníka, je jeho povinností dát souhlas k podání návrhu na prohlášení konkursu. V řízení potom vystupuje jako zástupce dlužníka.

Věřitel je k podání návrhu oprávněn, ne však povinen. To vyplývá jak ze zákona, tak z logiky věci. Nikdo nemůže být nucen, aby svoji pohledávku vymáhal. § 4 odst. 1 připouští, aby návrh podal kterýkoli z dlužníkových věřitelů, z odst. 2 je však nutno dovodit, že pouze ten z věřitelů, který má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, je k takovému úkonu oprávněn. Věřitelem může z procesního hlediska být osoba fyzická i právnická. Co se týká jednání za právnické osoby, lze odkázat na to, co bylo řečeno o právnických osobách – dlužnících. Je možno ještě doplnit, že i ta právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, může prostřednictvím správce konkursní podstaty podat návrh na prohlášení konkursu na svého dlužníka a domáhat se tak uspokojení pohledávky, která spadá do konkursní podstaty.

---

<sup>42</sup> Usnesení MS v Praze č.j. 96 K 34/2003-12

Obsahové náležitosti návrhu věřitele se liší od návrhu dlužníka. Je-li návrh podán věřitelem, musí v návrhu doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku. Výše této pohledávky není podstatná. Může se jednat o pohledávku zcela zanedbatelné hodnoty. Zákon současně neuvádí, že by závěr o existenci splatného závazku dlužníka nebylo možné učinit bez toho, aby byla známa přesná výše tohoto závazku<sup>43</sup>. Není rovněž podmínkou, aby tato pohledávka byla pravomocně věřiteli přisouzena, ani se o její vymáhání věřitel nemusí pokoušet jinou cestou. Věřitel je dále povinen uvést okolnosti osvědčující úpadek dlužníka. Jelikož tato povinnost věřitele byla soudy interpretována různě, Nejvyšší soud ve svém stanovisku 52/98 jasně stanovil, že není povinností věřitele úpadek v návrhu osvědčit. To se má stát předmětem řízení, jež je návrhem zahájeno. „Povinnost uvést okolnosti způsobilé osvědčit úpadek ... dlužníka nelze zaměňovat s jeho vlastním osvědčením.“<sup>44</sup> Věřitel tedy musí jmenovat alespoň jednoho dalšího věřitele se splatnou pohledávkou a okolnosti, z nichž vyplývá insolvence nebo předlužení (o úpadku viz dále). Vlastí závěr o tom, zda dlužník skutečně v úpadku je, je podmínkou prohlášení konkursu, nikoli náležitostí návrhu a tedy podmínkou pro jeho věcné projednání. Zákon rovněž nepožaduje, aby věřitel ve svém návrhu doložil, že dlužník má majetek postačující alespoň ke krytí nákladů konkursu.

Dlužník musí ve svém návrhu rovněž uvést okolnosti osvědčující jeho úpadek. Dále je povinen připojit k návrhu seznam svého majetku, svých závazků, dlužníků a věřitelů včetně jejich adres. Z tohoto samotného seznamu je možné dovodit úpadek. Zákon předepisuje, že tento seznam musí být dlužníkem podepsán a musí o něm být dlužníkem prohlášeno, že je úplný a správný.

<sup>43</sup> Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17.6.1998 k výkladu ustanovení zákona 328/1 991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, část XIII.

<sup>44</sup> Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17.6.1998 k výkladu ustanovení zákona 328/1 991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, část VII.

Poněkud speciální je situace, na kterou pamatuje § 4b ZKV. Podle tohoto ustanovení je správce podniku povinen podat návrh na prohlášení konkursu v případě, že dlužník má pouze jeden podnik, a výkon rozhodnutí nebo exekuce prodejem podniku byl zastaven proto, že cena věcí, práv a jiných majetkových hodnot patřících k podniku nepřevyšuje výši splatných závazků patřících k podniku. Paradoxem zůstává, že správce podniku není uveden v § 4 odst. 1 ve výčtu osob oprávněných podat návrh. V dřívější právní úpravě bylo uvedeno, že návrh je mimo dlužníka a věřitele oprávněna podat osoba, o níž to stanoví zvláštní předpis. Takový předpis ale neexistoval, stejně tak tato osoba oprávněná k podání návrhu. Nyní tato osoba existuje, avšak výčet § 4b na ni nepamatuje.

Poněkud problematicky se také určují náležitosti takového návrhu podaného správcem podniku. Nejedná se totiž o věřitele, který by měl za dlužníkem pohledávku, nejedná se však ani o dlužníka či osobu oprávněnou jednat jeho jménem, neboť toto oprávnění končí zastavením výkonu rozhodnutí. Jako náležitost tedy pravděpodobně postačí, zdůvodní-li správce podání návrhu tím, že byl výkon rozhodnutí prodejem podniku zastaven z důvodu uvedeného v § 4b. Dále se soud bude muset obrátit na dlužníka, aby doložil soudu skutečnosti vyžadované v § 4 odst. 3.

Druhou zvláštní osobou, která je vedle dlužníka a věřitele oprávněna podat návrh na prohlášení konkursu na banku, spořitelni nebo úvěrní družstvo, tuzemskou pojišťovnu nebo zajišťovnu poté, co jim byla odebrána licence, a dále na pobočku zahraniční banky nebo pobočku pojišťovny třetího státu poté, co jí bylo odejmuto povolení, je orgán dozoru nebo dohledu podle zvláštního předpisu<sup>45</sup>. Mezi náležitosti takového návrhu patří okolnosti, které svědčí o úpadku

---

<sup>45</sup> § 66e a 66q ZKV ve znění novel

dlužníka a jako přílohu je nutno přiložit listiny, které osvědčují úpadek.

Řízení je zahájeno okamžikem, kdy návrh došel soudu<sup>46</sup>, a to i když obsahuje vady nebo k němu nejsou přiloženy předepsané přílohy. O důsledcích neodstranění vad návrhu bude pojednáno dále. Na počátku takto zahájeného řízení soud zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení, tedy procesní podmínky ve vlastním slova smyslu, jak byly vyloženy výše.

Po zahájení řízení může soud vyzvat navrhovatele, aby složil zálohu na náklady konkursu<sup>47</sup>. Tato záloha může dosáhnout výše až 50 000 Kč. Účelem této zálohy je především zajistit dostatek finančních prostředků pro správce konkursní podstaty již v počátku řízení a poskytnout jistotu, že správce bude odměněn, i kdyby bylo zjištěno, že majetek dlužníka ke krytí nákladů konkursu nepostačuje. Tato záloha je vratná. Pokud je navrhovatelem osoba odlišná od dlužníka, může nárok na ni uplatnit její přihláškou v konkursním řízení. Nebude-li však záloha na náklady konkursu uhrazena, je soud oprávněn řízení zastavit. Povinnost platit zálohu na náklady konkursu nemá orgán dozoru a dohledu, podává-li návrh na prohlášení konkursu na finanční instituci, jak bylo uvedeno výše. Z povinnosti zálohu uhradit však není vyňat správce podniku, podává-li návrh dle § 4b ZKV. Tato povinnost sice vzniká až na výzvu soudu, soud však zde není nijak omezen a v uložení této povinnosti mu nic nebrání. Dle mého názoru by i správce podniku měl být jednoznačně osvobozen od této povinnosti, neboť se jedná o úřední osobu, která je povinna návrh podat z titulu svého povolání. Správce nehájí podáním návrhu své zájmy a nebylo by tedy žádoucí, aby správce o tyto peníze přišel v případě, že by nebyl nalezen majetek, ze kterého by bylo možné počáteční náklady uhradit.

---

<sup>46</sup> § 82 odst. 1 OSŘ

<sup>47</sup> § 5 ZKV

### 4.3. Procesní podmínky na straně soudu

Základní podmínkou na straně soudu je jeho civilní pravomoc. Tu lze definovat jako okruh záležitostí, které soudy projednávají a rozhodují v civilním procesu<sup>48</sup>. Okruh těchto záležitostí je stanoven v § 7 OSŘ. Z tohoto ustanovení se pro konkurs hodí to, že v občanském soudím řízení soudy projednávají jiné právní věci (tedy jiné než spory), které vyplývají z občanskoprávních a obchodních vztahů. Tento závěr je také podpořen § 66a ZKV který odkazuje na přiměřené použití občanského soudního řádu. Soudní pravomoc je zde výlučná, nelze ji přenést na jiný orgán, např. rozhodce<sup>49</sup>.

Podle věcné příslušnosti se určují soudy, které jsou příslušné projednat a rozhodnout věc jako soudy prvního stupně<sup>50</sup>. Pro konkursní řízení se uplatní ustanovení § 9 odst. 3 pís. s), dle kterého krajské soudy rozhodují v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve věcech konkursu a vyrovnání. Nabízí se otázka, zda také tehdy, je-li dlužníkem fyzická osoba – nepodnikatel, např. spotřebitel, jehož věřitelé jsou věřiteli na základě občanskoprávních závazkových vztahů, je možné hovořit o obchodních věcech a zda-li by tedy tyto věci neměly být z příslušnosti krajských soudů vyloučeny. Teorie<sup>51</sup> ani judikatura však v tomto směru diskusi nepřipouští a shodně přiřazuje všechny konkursy krajským soudům.

Místní příslušnost vymezuje působnost mezi soudy stejného článku soustavy<sup>52</sup>. ZKV neobsahuje žádné zvláštní

<sup>48</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 102

<sup>49</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 598

<sup>50</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 117

<sup>51</sup> např. Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 598 (kapitola napsaná Prof. JUDr. Františkem Zoulikem, CSc., dále např. JUDr. Jiřina Kotoučová, JUDr. Přemysl Raban, CSc: Konkurs a vyrovnání, ORAC 1999, s. 22

<sup>52</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, C. Přemyslektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 118

ustanovení o místní příslušnosti, proto je třeba ji určit podle OSŘ, konkrétně ustanovení § 85a. Místně příslušným je tedy ten krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka. Ten je určen dle § 85 OSŘ, a je to tedy ten okresní soud určený nejčastěji podle bydliště fyzické osoby, či místa podnikání, jde-li o podnikatele nebo sídla právnické osoby. U konkursního řízení se neuplatní příslušnost daná na výběr dle § 87 a nelze se tedy domáhat prohlášení konkursu u krajského soudu, v jehož obvodu je umístěna organizační složka dlužníka, neboť konkurs postihuje vždy dlužníka jako celek, nikoli tedy jen jeho organizační složku. Nelze ani použít místní příslušnost výlučnou, určenou podle § 88 OSŘ. Ta se ale uplatní u sporů incidenčních, tedy sporů vyvolaných konkursem nebo v souvislosti s ním. Projednat a rozhodnout tyto spory jsou tedy příslušné ty soudy, u nichž probíhá konkurs<sup>53</sup>.

Proti usnesení o prohlášení konkursu, bylo-li řízení zahájeno na návrh věřitele, nebo proti usnesení, kterým se návrh na prohlášení konkursu zamítá, je možné se odvolat. Teoreticky je možné, aby v odvolacím řízení proti usnesení, kterým se návrh na prohlášení konkursu zamítá, odvolací soud konkurs prohlásil<sup>54</sup>. V takovém případě je potom pozitivní podmínkou prohlášení konkursu skutečnost, že o odvolání rozhodoval soud, který k tomu byl funkčně příslušný. Funkční příslušností rozumíme určení, který soud rozhoduje o opravných prostředcích, jinak řečeno se jedná o dělení působnosti mezi soudy různých článků soudní soustavy při projednávání jedné a téže věci<sup>55</sup>. I na určení funkční příslušnosti je nutné aplikovat obecnou úpravu v OSŘ, konkrétně § 10. O odvoláních ve věcech konkursu tedy rozhodují vrchní soudy jako soudy bezprostředně nadřizené

<sup>53</sup> § 88 pís.i)

<sup>54</sup> v praxi se však výlučně setkáváme s kasačními rozhodnutími vrchních soudů

<sup>55</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: *Civilní právo procesní*, Linde 2002, s. 118



soudům krajským. Místně potom bude příslušný ten vrchní soud, do jehož obvodu spadá krajský soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

K podmínkám na straně soudu je možné také připočítat jeho správné obsazení. Pro konkursní řízení zde platí obecná úprava obsažená v OSŘ v § 36a odst. 3. Ten stanoví, že v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje samosoudce. O odvolání rozhodují vrchní soudy, které vždy jednají a rozhodují v senátech<sup>56</sup>.

V této souvislosti je nutné zmínit případy, které se se vstupem České republiky do EU stávají aktuální. Je totiž možné, a jednotný vnitřní trh spolu s volným pohybem zboží, osob a služeb s tím počítá, že jedna osoba – dlužník bude mít svůj majetek a aktivity rozmístěny ve více členských státech EU. Jakým způsobem se potom postupuje, řeší Nařízení rady ES č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000. Toto nařízení umožňuje zahájení paralelních insolvenčních řízení ve více členských státech. Rozlišuje hlavní insolvenční řízení a řízení vedlejší. Hlavní insolvenční řízení je možné zahájit ve státě, kde má dlužník střed svých hlavních zájmů. Pokud není prokázán opak, považuje se za takové místo sídlo registrované kanceláře<sup>57</sup>. Pojem „sídlo registrované kanceláře“ je pojem českému právu poněkud cizí. Po srovnání českého překladu tohoto nařízení s anglickou verzí se domnívám, že takovým sídlem registrované kanceláře je sídlo, které je oficiálním sídlem uvedeným ve veřejném registru, do kterého se zapisují právnické osoby při svém vzniku. V České republice se bude jednat o Obchodní rejstřík.

Vedlejší řízení je možné zahájit také ve státě, kde má dlužník své sídlo<sup>58</sup>, za které je považované jakékoli provozní sídlo, ve kterém dlužník vyvíjí nikoli přechodné hospodářské

<sup>56</sup> § 36b OSŘ

<sup>57</sup> článek 3 odst. 1 nařízení Rady č. 1346/2000

<sup>58</sup> článek 3 odst. 2 a 3 nařízení Rady č. 1346/2000

činnosti s lidmi a zbožím<sup>59</sup>. Při zahájení takového vedlejšího řízení již soud či jiný orgán nezkontroluje, zda jsou splněny podmínky podle práva tohoto státu. Toto nařízení také ukládá členským státům uznávání rozhodnutí v rámci insolvenčních řízení, a to s účinky podle práva státu, kde bylo takovéto rozhodnutí vydáno. Podmínkou prohlášení konkursu českým soudem na zahraniční osobu by bylo pouze to, že bylo již insolvenční řízení (konkurs) zahájeno v jiném členském státě a česká republika toto řízení uznala.

Problém tohoto nařízení a zvláště jeho českého překladu je v tom, že pracuje s pojmy a instituty, které české právo nezná. Nařízení např. stanoví v článku 2 písm. f), že „dobou zahájení řízení“ se rozumí okamžik, kdy rozhodnutí zahajující řízení nabývá účinnosti, bez ohledu na to, zda se jedná o rozhodnutí konečné či nikoli. Dle českého práva je však řízení zahájeno okamžikem, kdy návrh došel soudu. Žádné speciální rozhodnutí se o tom nevydává. Stejně tak pojem „insolvenční řízení“ může nabývat různého významu, a to jak řízení od jeho zahájení, tak pouze tu část řízení, kterou by bylo možné označit českým výrazem konkurs, tedy po jeho prohlášení.

Český překlad tohoto nařízení je doslovným překladem anglické verze. Vyskytují se v něm případy terminologické nepřesnosti, která působí spíše rozpaky a jeho aplikace bude dosti problematická.

#### **4.4. Podmínky na straně účastníků**

Dříve, než budou vymezeny procesní podmínky, které musí účastníci splňovat, je třeba objasnit, kdo vůbec je účastníkem konkursního řízení. OSŘ obsahuje trojí definici účastníků řízení, a to v § 90 odst. 1, v § 94 odst. 1 a § 94 odst. 2. První z nich říká, že účastníky řízení jsou žalobce a

---

<sup>59</sup> článek 2 písm. h) nařízení Rady č. 1346/2000

žalovaný. Druhá se vztahuje k řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu a stanoví, že účastníci řízení jsou ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, Konečně třetí z nich označuje za účastníky řízení navrhovatele a ty, které zákon za účastníky označuje. Pouze první z nich je možné aplikovat na konkursní řízení, a to přiměřeně. ZKV sice ve svém § 7 stanoví, že účastníci konkursu jsou věřitelé, kteří uplatňují nároky, a dlužník, toto vymezení se však vztahuje až na konkurs, jinak řečeno na fázi řízení po prohlášení konkursu. Od zahájení řízení do prohlášení konkursu je tedy účastníkem zejména dlužník, je-li navrhovatelem, ale i když navrhovatelem není. Věřitel je účastníkem této fáze řízení, pouze pokud on sám podá návrh na prohlášení konkursu. Je možné, že návrh podá několik věřitelů současně. V takovém případě jsou účastníci řízení všichni tyto věřitelé – navrhovatelé. Účastníky však nejsou ostatní věřitelé, ať už známí nebo neznámí, kteří do prohlášení konkursu nedisponují právy a nevztahují se na ně ani povinnosti účastníka řízení<sup>60</sup>.

ZKV však vylučuje svoji aplikaci na některé dlužníky, a to i když splňují podmínky, které budou rozebrány dále. Tyto osoby se tedy nemohou stát účastníkem konkursního řízení. Jedná se o osoby uvedené v § 1a, a to územní samosprávné celky, právnické osoby zřízené zákonem, pokud stát převzal její dluhy nebo se za ně zaručil a nově také banky, spořitelny a úvěrní družstva, pojišťovny a tuzemské zajišťovny, a to po dobu, po kterou jsou tyto osoby nositeli licence nebo povolení podle zvláštních zákonů upravujících jejich činnost.

Aby ostatní osoby vůbec mohly být účastníky, musejí splňovat některé obecné procesní předpoklady. Předně každý účastník musí být způsobilý být účastníkem. Tu má každý,

---

<sup>60</sup> výjimku představuje § 12a odst. 5, podle kterého se proti usnesení o zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku může odvolat i věřitel, který doloží, že má za dlužníkem pohledávku

kdo je způsobilý mít práva a povinnosti<sup>61</sup> dle hmotného práva, tedy právní subjektivitu. Tuto způsobilost upravuje § 7 obč. zák. tak, že způsobilost mít práva a povinnosti vzniká fyzické osobě narozením. Také nasciturus, tedy již počaté, ale ještě nenarozené dítě, má tuto způsobilost za předpokladu, že se narodí živé. Tuto způsobilost nelze žádným způsobem omezit. Pro konkursní řízení to znamená, že jeho účastníkem mohou být všechny fyzické osoby, zletilé i nezletilé (např. dědic, který vedle majetku zdědí také závazky, či naopak pohledávky). Subjektivita fyzické osoby končí smrtí. Zemřeli tedy dlužník, nelze v řízení pokračovat a musí být zastaveno. Přejdou-li závazky na dědice této osoby, je nutné podat nový návrh na prohlášení konkursu na majetek tohoto dědice. Právnícké osoby, které se zapisují do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, nabývají právní subjektivitu ode dne účinnosti tohoto zápisu<sup>62</sup>. Ostatní právnícké osoby nabývají právní subjektivitu ode dne svého vzniku. Právní subjektivitu právníckých osob omezit lze, ale pouze zákonem<sup>63</sup>. Znamená to tedy, že subjektem konkursního řízení se z procesního hlediska může stát jakákoli existující, tedy nezaniklá právnícká osoba, pokud její subjektivita nabyla v tomto směru zákonem omezena. Může se jednat také například o zrušenou obchodní společnost, která je v likvidaci či o osobu, na kterou byl prohlášen konkurs. „Byl-li však již dlužník pravomocně vymazán z obchodního rejstříku v době, kdy věřitel podal návrh na prohlášení konkursu, musí být řízení zastaveno, neboť chybí jedna ze základních podmínek řízení, přičemž jde o takový nedostatek podmínky řízení, kterou nejde odstranit.“<sup>64</sup>

Od způsobilosti být subjektem práv a povinností se liší procesní způsobilost. Tou rozumíme způsobilost

---

<sup>61</sup> § 19 OSŘ

<sup>62</sup> § § 19a obč. zák.

<sup>63</sup> § 19a odst. 1 obč. zák.

<sup>64</sup> Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.4.2003, sp. zn. 29 Odo 242/2003

vykonávat samostatně procesní úkony, neboli způsobilost před soudem samostatně jednat<sup>65</sup>. Ta se shoduje svým rozsahem i dobou vzniku se způsobilostí k právním úkonům<sup>66</sup>. Fyzické osoby nabývají této způsobilosti v plném rozsahu zletilostí nebo uzavřením manželství a pozbývají ji nejpozději smrtí. I nezletilí však mají způsobilost k některým právním úkonům a to k těm, které svou povahou odpovídají jejich rozumové a volní vyspělosti. Na rozdíl od právní subjektivity však může být procesní způsobilost fyzické osoby soudem omezena, či tato osoba může být této způsobilosti zbavena zcela, a to z důvodů v zákoně uvedených.

U právnických osob splývá právní subjektivita se způsobilostí k právním úkonům, a tedy i způsobilost být účastníkem s procesní způsobilostí. Kdo potom jedná jménem právnické osoby bylo vyloženo výše.

Kdo je zástupcem osoby, která nemůže před soudem samostatně jednat, stanoví OSŘ v § 22 a násl. Tamtéž jsou také uvedeny způsoby vzniku zastoupení. Fyzická osoba, která není zletilá, je zastoupena především svým zákonným zástupcem. Pro zjištění, kdo je zákonným zástupcem nezletilého, je třeba nahlédnout do zákona o rodině. Tímto zástupcem je tedy především rodič, respektive oba rodiče<sup>67</sup>. Dalšími možnými zástupci podle zákona o rodině jsou opatrovník nebo poručník<sup>68</sup>.

§ 29 OSŘ dále stanoví, že pokud není fyzická osoba zastoupena svým zákonným zástupcem, soud jí ustanoví opatrovníka. Totéž platí pro právnickou osobu, která před soudem nemůže jednat, například proto, že nemá statutární orgán, nebo je sporné, kdo jím je. Další důvody pro ustanovení opatrovníka stanoví § 29 odst. 3 OSŘ. Je to

<sup>65</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 142

<sup>66</sup> § 8 a násl. obč. zák., § 20 obč. zák.

<sup>67</sup> § 36 zákona o rodině

<sup>68</sup> § 37 ZR, § 78 ZR

především fakt, že pobyt účastníka není znám, nepodařilo se mu doručit na adresu v cizině, trpí duševní poruchou či z jiných zdravotních důvodů se nemůže účastnit řízení, a to po dobu nikoli přechodnou. Další důvodem může být neschopnost účastníka srozumitelně se vyjadřovat.

Nutno podotknout, že jelikož jsou dlužníci v konkursním řízení ve valné většině právnické osoby, budou tato ustanovení používána velmi zřídka. Fyzické osob, které nemají procesní způsobilost, a tedy ani způsobilost k právním úkonům, se mohou jen velmi omezeně zavazovat právními úkony a stát se tedy dlužníky, natož v takovém rozsahu, který by vyžadoval následné uspořádání poměrů cestou konkursu. Přestavit si však lze situaci, kdy na takovou osobu přejdou závazky např. cestou dědictví a proto tato ustanovení není možné pro konkurs předem vyloučit.

Mnohem častější budou situace, na které pamatuje § 24 a násl. OSŘ. Jedná se o zastupování na základě plné moci. Takto se může nechat zastupovat účastník, který je plně procesně způsobilý (udělení plné moci je právní úkon, tedy takovouto plnou moc musí za nezletilého podepsat jeho zákonný zástupce). Zástupcem na základě plné moci může být ve vztahu pro konkursní řízení pouze fyzická osoba<sup>69</sup>. Nejčastěji se takovýmto zástupcem, a to nikoli pouze pro konkursní řízení, stává advokát<sup>70</sup>.

Pokud si tedy účastník zvolí svého zástupce, musí se tento prokázat v řízení plnou mocí, která se stává další podmínkou řízení. Pro pořádek nutno poznamenat, že zástupce, ať již ze zákona, ustanovený soudem, či zvolený účastníkem, sám musí mít způsobilost k právním úkonům, a tedy i procesní způsobilost.

---

<sup>69</sup> § 24 odst. 1 OSŘ

<sup>70</sup> § 25 odst. 1 OSŘ

#### 4.5. Ne bis in idem

Ne bis in idem je procesní zásada, která se uplatňuje ve všech druzích soudnictví, ať už civilním, trestním, správním, či ústavním. Je totiž nežádoucí, aby o totožném případě probíhala dvě soudní řízení, nebo aby byl znovu projednáván případ, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto. Tato zásada se tedy rozpadá ve dvě překážky řízení, jejichž neexistence je také jednou z podmínek řízení. První z těchto zásad se nazývá litispendence, neboli překážka již probíhajícího řízení. Ta je vyjádřena v § 83 OSŘ a znamená, že jakmile bylo jednou řízení o určité věci zahájeno, nelze již o této věci zahájit řízení jiné. Byl-li podán druhý návrh na jeho zahájení, soud musí toto řízení zastavit pro nesplnění podmínky řízení, kterou nejde odstranit<sup>71</sup>. ZKV však v tomto směru volí úpravu poněkud odlišnou. Pokud je podán druhý návrh na prohlášení konkursu na téhož dlužníka, soud toto řízení nezastaví. Takovýto návrh se totiž považuje za přistoupení k řízení, a to přímo ze zákona<sup>72</sup>. Soud v tomto směru nevydává žádné usnesení, kterým by dovolil účastníku přistoupit k řízení<sup>73</sup> nebo kterým by došlo ke spojení věci<sup>74</sup>. „Také soud, který zjistí, že u něj byl podán další návrh na prohlášení konkursu na majetek téhož dlužníka, ve věci žádné rozhodnutí nevydává (ať již by šlo o usnesení o místní či věcné nepříslušnosti nebo o zastavení řízení pro překážku věci zahájené). Neprodleně postoupí další návrh soudu, u něhož probíhá řízení o návrhu původní, přičemž o postoupení vyrozumí toho, kdo další návrh podal“<sup>75</sup>. Tyto účinky nastávají automaticky doručením návrhu soudu. Tento druhý navrhovatel je však povinen přijmout stav řízení, ve kterém se právě nachází. Přistoupením do řízení se stává účastníkem

<sup>71</sup> § 103 OSŘ

<sup>72</sup> § 4 odst. 4 ZKV

<sup>73</sup> dle § 92 OSŘ

<sup>74</sup> dle § 112 OSŘ

<sup>75</sup> Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17.6.1998 k výkladu ustanovení zákona 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, část X

řízení a nositelem z toho plynoucích práv a povinností. Také pro tohoto účastníka platí procesní podmínky, které byly vyloženy výše, totiž způsobilost být účastníkem, procesní způsobilost a řádné zastoupení.

Druhou překážkou je *res iudicata*, neboli překážka věci pravomocně rozsouzené. Ta se uplatní také při řízení konkursním, je však nutné dbát na to, aby se jednalo o totožné věci. Není tedy vyloučeno, aby tentýž věřitel podal znovu návrh na prohlášení konkursu na téhož dlužníka, pokud tak činí na základě jiné splatné pohledávky.

Jaké jsou důsledky nesplnění těchto podmínek bude vyloženo níže v kapitole Zkoumání podmínek a důsledky jejich nesplnění.

## **5. Hmotněprávní podmínky prohlášení konkursu**

### **5.1. Obecně**

Poté, co bylo zahájeno řízení a soud prozkoumal, zda jsou splněny podmínky řízení, přikročí k projednávání věci samé. Zde tedy zkoumá, zda jsou splněny další podmínky pro to, aby konkurs mohl být prohlášen. V této fázi již ale nezkoumá podmínky procesní povahy, nýbrž ty hmotněprávní. Dle zákona o konkursu a vyrovnání jsou tyto podmínky dvě. Jedná se jednak o úpadek, ve kterém se dlužník musí nacházet, má-li na jeho majetek být prohlášen konkurs, a dále majetek postačující alespoň ke krytí nákladů konkursu. K těmto pozitivním podmínkám, tedy k těm, které musejí nastat, ještě přistupují další, které bychom mohli označit jako negativní. Jsou to tedy takové, které nastat nesmějí a při jejichž existenci je prohlášení konkursu vyloučeno. K těm patří především určité požadavky vážící se k osobě dlužníka, době, ve které má být konkurs prohlášen, či určitému právnímu stavu, ve kterém se dlužník nachází.



## 5.2. Úpadek

Úpadek je nejdůležitější podmínkou prohlášení konkursu. Již z § 1 ZKV vyplývá postavení úpadku jako klíčového prvku celého konkursu, když tento § stanoví, že účelem zákona je uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku. Jelikož s prohlášením konkursu jsou spojeny mnohé důsledky, pro dlužníka často dosti nepříjemné a nežádoucí, je přesná definice úpadku nadměru důležitá.

Úpadek se může vyskytovat ve dvou základních podobách. Jedná se o insolvenční, tedy neschopnost plnit své splatné závazky, a o předlužení. Může se stát, že tyto dvě formy úpadku nastanou současně, v praxi však většinou insolvence nastává dříve než předlužení. Dlužník například nemá na účtech dostatek hotovosti, kterou by uhradil své splatné závazky, má však velmi cenné a zpeněžitelné vybavení svého podniku.

Zákonem 377/2005 Sb. byla do ZKV vložena nová ustanovení, kterými je definován úpadek zahraniční banky nebo osoby oprávněné vydávat elektronické peněžní prostředky podnikající na území České republiky na základě jednotné licence podle zvláštního právního předpisu, či pojišťovny z členského státu EU nebo jiného státu tvořícího EHP provozující svoji činnost na území ČR na základě práva zřizovat svoje pobočky. Tato ustanovení by se dala považovat za třetí definici úpadku. Zjednodušeně řečeno je podle této definice zahraniční osoba v úpadku podle českého práva, byla-li úpadek uznán státem jejího původu a začala již probíhat řízení či opatření k řešení vzniklé situace podle práva původu takové osoby<sup>76</sup>. V takovém případě již české soudy nezkontrolují, zda existuje úpadek v jedné z forem podle českého práva.

---

<sup>76</sup> § 66d odst. 2

V následujících částech bude pojednáno o úpadku ve dvou základních formách definovaných v ZKV pro tuzemské osoby.

### 5.2.1. Více věřitelů

Společné pro obě formy úpadku je skutečnost, že dlužník má více věřitelů, tedy více než jednoho. Kdyby měl dlužník věřitele jen jednoho, byť s vysokou pohledávkou, musel by se tento domáhat uspokojení svých nároků podáním žaloby podle OSŘ<sup>77</sup> a následnou exekucí. Nebude rovněž postačující, že na straně věřitele vystupuje více osob, kteří jsou věřiteli společnými a nerozdílnými, jako jsou třeba manželé mající určitou pohledávku ve společném jmění manželů. Z judikatury vyplývá, že „má-li dlužník splnit dluh manželům společně a nerozdílně, jde o jediný závazek, který neosvědčuje dlužníkuv úpadek ve smyslu § 1 odst. 2 věty první ZKV“<sup>78</sup>. Bude rovněž třeba těchto více věřitelů mělo proti dlužníkovi splatné pohledávky. Kdyby měl dlužník více věřitelů, avšak pouze jedna pohledávka by byla splatná, nebyly by splněny podmínky stanovené zákonem pro prohlášení konkursu. Také se může stát, že jeden věřitel má proti dlužníkovi více splatných pohledávek, zatímco pohledávky ostatních věřitelů ještě splatné nejsou. Tento případ také nedává důvod k prohlášení konkursu. Jedinou možnou variantou tedy zůstává situace, kdy existuje více věřitelů jednoho dlužníka, kdy alespoň dva z nich mají proti dlužníkovi splatnou pohledávku.

V praxi se často věřitelé ocitají v nezáviděníhodné situaci, kdy nemají přesné informace o jiných dlužnických věřitelích a jejich pohledávkách. To je pochopitelné, neboť není povinností dlužníka tyto informace poskytovat. Lze se

<sup>77</sup> JUDr. Jiřina Kotoučová, JUDr. Přemysl Raban, CSc.: Konkurs a vyrovnání, Orac 1999, s. 23

<sup>78</sup> Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.1.2002, sp. zn. 1 Ko 559/2001

potom setkat s různými inzeráty, ve kterých věřitelé pátrají po ostatních věřitelích a žádají je o spolupráci. K tomuto je nutno uvést, že nevhodná formulace inzerátu je způsobilá naplnit skutkovou postatu zlehčování, obsaženou v obchodním zákoníku v části nazvané nekalá soutěž<sup>79</sup>.

Věřitel může postoupit část svojí pohledávky za dlužníkem jiné osobě. Rázem tedy budou existovat dlužníci dva. To samo o sobě není pro prohlášení konkursu překážkou. Soud však návrh na prohlášení konkursu zamítne, jestliže bude prokázáno, že k postoupení pohledávky došlo výlučně z důvodu šikany dlužníka nebo snahy věřitele dosáhnout úhrady nevymahatelné pohledávky s vyloučením nalézacího řízení<sup>80</sup>.

### 5.2.2. Insolvency

Pro úpadek ve formě insolvency je charakteristické, jak vyplývá z § 1 odst. 2 ZKV, že dlužník má více věřitelů a není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky.

Co se rozumí pod pojmem více věřitelů již bylo objasněno. Současně bylo zmíněno, ale je třeba to ještě jednou zdůraznit, že vedle plurality věřitelů musí existovat i pluralita závazků, a to splatných. To vyplývá z jazykového výkladu předmětné definice, tak i ze samotného vymezení konkursu, který je třeba odlišit od exekuce. Pokud by dlužník nebyl schopen splnit pouze jeden splatný závazek, nebylo by třeba řešit tuto situaci konkursem, ale právě exekucí. Výše závazků není pojmovým znakem definice úpadku, není ani třeba znát jejich přesnou hodnotu v době, kdy se o prohlášení konkursu rozhoduje. Zjištění této výše bude předmětem přezkumného jednání, a tedy věci v kompetenci správce konkursní podstaty.

<sup>79</sup> § 50 odst. 1 obch. zák.

<sup>80</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2000, sp. zn. 31 Cdo 1302/2000

Dalším pojmovým znakem insolvence je neschopnost plnit tyto závazky. Jedná se o neschopnost objektivní, kdy dlužníkovi disponibilní finanční prostředky nepokrývají v daném okamžiku známé splatné závazky dlužníka<sup>81</sup>. Za insolvenční tady nelze považovat stav, kdy dlužník pouze není ochoten své závazky plnit, i když k tomu prostředky má.

Tato neschopnost musí podle zákona trvat „po delší dobu“. Tento prvek byl ze zákona jednou vypuštěn, ale znovu se do něj vrátil a dle mého názoru do vymezení úpadku skutečně patří. Jde totiž o vyjádření skutečnosti, že dlužníková neschopnost plnit závazky není stavem pouze přechodným, krátkodobým, ale že dlužník se skutečně ocitá ve finančních potížích, které v dané situaci a době není schopen vyřešit ke spokojenosti svých věřitelů. Pojem dlouhá doba je však pojem dosti neurčitým, který nenachází bližší vymezení v ZKV. Bylo tedy ponecháno na judikatuře a teorii, jak bude toto ustanovení interpretovat. Výklad tohoto ustanovení se může lišit případ od případu. Někteří autoři jsou toho názoru, že platební neschopnost trvající alespoň tři měsíce je již dostačující<sup>82</sup>, s jistotou je pak možné říct, že pokud je dlužník v prodlení s plněním závazků nejméně po dobu šesti měsíců, je podmínka delší doby splněna<sup>83</sup>. Není však vyloučeno, aby tato doba byla kratší. Je však vždy úlohou soudu, aby danou situaci posoudil, a to také z hlediska možnosti dlužníka obstarat si peněžní prostředky ke krytí pohledávek i do budoucna<sup>84</sup>.

### 5.2.3. Zastavení plateb

Druhá věta druhého odstavce § 1 ZKV doplňuje vymezení úpadku formou insolvence. Zakládá se v ní

<sup>81</sup> Judr. Jiřina Kotoučová, JUDr. Přemysl Raban, CSc.: Konkurs a vyrovnání, Orac 1999, s. 25

<sup>82</sup> JUDr. Ing. Jaroslav Zelenka, Ph.D., JUDr. Jolana Maršíková: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, 2. vydání, Linde Praha 2002, s. 21

<sup>83</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.9.2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001

<sup>84</sup> Illona Schellová: Jak vyhlásit konkurs a vymáhat pohledávky, Computer Press Brno, 2001, s. 4

nevyvratitelná právní domněnka, že dlužník není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky a je tedy insolventní. Nejedná se tedy o další formu insolvence ani o pojmový znak úpadku. Teorie se však rozchází v otázce, jakým způsobem se takové zastavení plateb uskutečňuje. Podle pana profesora Zoulíka se tak musí stát výslovně<sup>85</sup>, tedy jako úkon dlužníka. Lze se však setkat i s odlišným názorem. Zelenka poznamenává, že „současný zákon nehovoří o oznámení o zastavení plateb, ale pouze o zastavení plateb“<sup>86</sup>. Dlužník by tedy nemusel v tomto směru činit žádný právní úkon. K zastavení plateb dojde například proto, že na účtech dlužníka již nejsou žádné prostředky, ze kterých by bylo možno platby uskutečnit, či například proto, že účty dlužníka jsou postiženy výkonem rozhodnutí formou přikázání pohledávky z účtu povinného a banka tedy zablokuje veškerý pohyb na tomto účtu<sup>87</sup>. Judikatura do této otázky nevnáší mnoho světla, neboť zastavení plateb se v dostupné judikatuře nevyskytuje. Já se přikláním k druhému názoru. Domnívám se, že zákon se snaží ulehčit zjišťování, zda neplacení se děje z neschopnosti, či pouze z neochoty. Nastane-li tedy onen faktický stav, kdy neprobíhají dlužníkovy platby, nemusí návrhové osvědčit neschopnost dlužníka po delší dobu plnit splatné závazky. Povinnost prokázat existenci více věřitelů se splatnými závazky však existuje i nadále.

#### 5.2.4. Předlužení

Druhou formou úpadku podle ZKV je předlužení. Konkurs z důvodu předlužení však může být prohlášen pouze na právnickou osobu a na osobu fyzickou – podnikatele. Pro fyzickou osobu – nepodnikatele se tato forma úpadku neuplatní a jedinou možností tedy zůstává neschopnost plnit

<sup>85</sup> F. Zoulík: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, 3. vydání, C.H. Beck 1994, s. 7

<sup>86</sup> JUDr. Ing. Jaroslav Zelenka, Ph.D., JUDr. Jolana Maršíková: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, 2. vydání, Linde Praha 2002, s. 21

<sup>87</sup> JUDr. Tomáš Pohl: Krok za krokem konkursem a vyrovnáním, Prospektrum 1998, s. 11

splatné závazky. Naopak u právnických osob se předlužení uplatní vždy, a to i když nejsou podnikateli.

Předlužení není pojmem zcela jasným, proto zákon předlužení definuje, a to hned v § 1 odst. 3. Podmínka více věřitelů se uplatní i zde a k ní přestupuje fakt, že splatné závazky dlužníka jsou vyšší než jeho majetek. Aby však bylo zabráněno situacím, kdy je konkurs prohlášen pouze pro krátkodobé předlužení dlužníka, což je při podnikání situace dosti obvyklá, dodává zákon, že do ocenění dlužníkovra majetku se zahrne i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, lze-li příjem převyšující náklady z podnikatelské činnosti důvodně předpokládat. Zde je ovšem nutno zdůraznit určitou reálnost tohoto předpokladu a limitovaný časový horizont. Lze se setkat se tím, že se podnikatelé snaží zohledňovat očekávaný výnos za dlouhé období, např. dvaceti let. Ve všech situacích bude záležet na úvaze soudu, jakým způsobem danou situaci posoudí.

I pro předlužení platí, že dlužník musí mít více splatných závazků. V tomto případě není podstatné, zda se jedná o závazky peněžité, či nepeněžité. Souhrnná hodnota těchto závazků musí být vyšší než majetek dlužníka. Tím se rozumí obchodní majetek, tak jak je definován v obchodním zákoníku. Pro fyzickou osobu – podnikatele představuje majetek veškerý jeho majetek, i když neslouží k podnikání<sup>88</sup>.

### **5.3. Majetek postačující k úhradě nákladů konkursu**

Jak bylo vyloženo výše, prodělala právní úprava této podmínky mnoho změn. To, aby měl dlužník majetek v jisté výši je důležité především proto, aby nebylo zahajováno řízení, které zjevně nesplní svůj účel<sup>89</sup>. Náklady konkursu je třeba rozumět nikoli náklady účastníků řízení, ale pohledávky

<sup>88</sup> Tomáš Pohl: Krok za krokem konkursem a vyrovnáním, Prospektrum, 1998, s. 12

<sup>89</sup> J. Schellová, V. Větrovec, J. Berka a kolektiv: Konkurs a vyrovnání, EUROLEX BOHEMIA, 2003, s.240

za podstatou, jako jsou odměna správce konkursní podstaty, jeho výdaje, či výdaje na udržování podstaty. Oproti ostatním podmínkám je však postavení této podmínky odlišné. Soud totiž není povinen zkoumat, často dosti náročně a zdlouhavě, zda tato podmínka splněna je, ale přihlíží k ní jen, když je zřejmé, že splněna není<sup>90</sup>. Zejména není povinen zkoumat pravost a dobytost dlužnických pohledávek<sup>91</sup>. To je povinností správce konkursní podstaty při jejím zjišťování. Soud je však oprávněn si o prodejnosti majetku dlužníka nebo o dobytosti jeho pohledávek učinit úsudek.

#### 5.4. Negativní podmínky prohlášení konkursu

Po té, co byly vyloženy podmínky pozitivní, tedy takové, které musí existovat, aby byl konkurs prohlášen, je třeba se ještě zmínit o těch skutečnostech, jejichž existence prohlášení konkursu vylučuje. Jedná se většinou o skutečnost, že se dlužník nachází v určitém časovém období či v právním stavu, kdy by prohlášení konkursu i při splnění všech zákonem stanovených a výše popsanych podmínek nebylo spravedlivé a žádoucí.

Jedná se především o situace pospané v § 12a odst. 3 ZKV. Podle odstavce prvního tohoto ustanovení konkurs nelze prohlásit na majetek politické strany nebo politického hnutí v době ode dne vyhlášení celostátních voleb do Poslanecké sněmovny, Senátu, zastupitelstev měst a obcí nebo zastupitelstev vyšších územně samosprávných celků do desátého dne po posledním dni těchto voleb.

<sup>90</sup> § 12a odst. 4

<sup>91</sup> Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17.6.1998 k výkladu ustanovení zákona 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, část XVI.

Po dobu ochranné lhůty také není možné konkurs prohlásit<sup>92</sup>. Výjimku tvoří případ, kdy dlužník uvedl nepravdivé údaje v návrhu na její povolení. Jak již z jejího názvu vyplývá, slouží ochranná lhůta k tomu, aby byl dlužník chráněn před věřiteli, kteří se po její dobu nemohou domáhat uspokojení svých pohledávek, a dlužníkovi je tak poskytnut čas na to, aby svou finanční situaci vyřešil a pohledávky věřitelů uspokojil dobrovolně. Nařízení konkursu v této době by šlo tedy proti smyslu ochranné lhůty.

Zákon dále omezuje možnost prohlásit konkurs na osoby, jejichž hlavním předmětem podnikání je zemědělská prvovýroba. ZKV v § 67c odst. 1 stanoví, že na tyto dlužníky, ať jsou to osoby fyzické či právnické, nelze konkurs prohlásit v období od 1. dubna do 30. září. Co se rozumí zemědělskou prvovýrobou objasňuje druhý odstavec § 67c. Jedná se o hospodaření na zemědělských pozemcích, jehož výsledkem jsou rostlinné nebo živočišné produkty před jejich dalším zpracováním. V tomto případě je ovšem nutno zdůraznit, že v tomto období není vyloučeno návrh na prohlášení konkursu podat a v případě, že návrh je skutečně podán, běh 15-ti denní lhůty pro požádání o povolení ochranné lhůty podle § 4a se nijak nepozastavuje.

Další překážkou, která brání prohlášení konkursu, je povolení vyrovnání. Jeho účinky nastávají vyvěšením rozhodnutí o povolení na úřední desce soudu<sup>93</sup>. Řízení o povolení vyrovnání však tuto překážku nezakládá a o konkursu a o vyrovnání tedy mohou současně probíhat dvě paralelní řízení. Soud však vyrovnání povolí, pouze pokud dosud nebyl prohlášen konkurs<sup>94</sup>. Jako důsledek dlužník ani věřitelé nemohou navrhnout prohlášení konkursu<sup>95</sup>.

<sup>92</sup> § 12a odst. 3 pís. b)

<sup>93</sup> § 52 odst. 1 ZKV

<sup>94</sup> § 46 odst. 1 ZKV

<sup>95</sup> § 25 odst. 2 pís. d) a e)



## 6. Zkoumání podmínek a důsledky jejich nesplnění

### 6.1. Zkoumání podmínek v průběhu řízení

V konkursním, stejně jako v ostatních řízeních hraje soud nezastupitelnou roli. Soudy mají v konkursním řízení výlučnou pravomoc, tedy jen ony jsou oprávněné vést konkursní řízení a rozhodovat o konkursu. Jak však říká Prof. Zoufík, „soud má v konkursním řízení dvojí funkci. První spočívá v tom, že vydává pro konkurs zásadní rozhodnutí (např. prohlášení konkursu, schválení konečné zprávy apod.) a provádí předepsaná jednání (např. přezkumné jednání). Druhá funkce představuje různé činnosti mezi uvedenými rozhodnutími a jednáními; souhrnně bývá označována jako činnost dohlédací...“<sup>96</sup>. Oba tyto druhy činností jsou významné jak po prohlášení konkursu, tak před ním. Před prohlášením konkursu zahrnuje činnost soudu především zkoumání toho, zda jsou dány podmínky pro jeho prohlášení. To soud zpravidla zjišťuje z podaného návrhu. Dle ZKV soud jednání nařídí jen v případě, že tak stanoví zákon, nebo pokud to považuje za nutné<sup>97</sup>. V přípravném řízení zákon jednání nevyžaduje, soud jen tedy nařídí pouze v případě, že se vyskytne otázka, kterou je třeba v řízení objasnit. Jinak soud rozhoduje a zkoumá podmínky na základě návrhu a jeho příloh. Soudy ale nyní budou muset postupovat obezřetněji. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku totiž vydal rozsudek ve věci Exel proti České republice<sup>98</sup>, podle kterého tím, že v konkursním řízení nebylo nařízeno jednání, a to v žádné instanci, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces a veřejné projednání jeho případu.

Nejprve, jak již bylo v předcházejících částech zmíněno, se soud v řízení zaměří na podmínky procesní, tak jak byly vyjmenovány v příslušné části této práce. Tyto

<sup>96</sup> Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc a kolektiv: Civilní právo procesní, Linde 2002, s. 598

<sup>97</sup> § 66a ZKV ve znění pozdějších změn

<sup>98</sup> stížnost č. 48962/99

podmínky je soud povinen zkoumat i kdykoliv za řízení (místní příslušnost však zkoumá jen před tím, než začne jednat o věci samé, později jen k námitce účastníka, pokud ji tento učiní při prvním procesním úkonu<sup>99</sup>). Změní-li se však skutečnosti, které ovlivňují věcnou a místní příslušnost<sup>100</sup>, v průběhu řízení, nemá to již vliv, neboť pro tyto dvě podmínky jsou rozhodné okolnosti, které jsou tu v době zahájení řízení<sup>101</sup>. Jiné podmínky, jako je například způsobilost účastníka být účastníkem, soud zkoumá kdykoliv během řízení a změní-li se tato skutečnost během řízení, musí z toho soud vyvodit patřičné důsledky a pokusit se tento stav napravit<sup>102</sup>.

Poté, co soud zjistí, že jsou splněny procesní podmínky řízení, může přikročit ke zkoumání podmínek hmotněprávních. I zde je základem návrh a jeho přílohy a skutečnosti tam uvedené. Na rozdíl od podmínek procesních jsou však rozhodující skutečnosti, které tu jsou v okamžiku, kdy soud o návrhu rozhoduje. Na základě těchto skutečností musí být osvědčeno, že dlužník je v úpadku. Jak je definován úpadek bylo vyloženo výše. Existence úpadku tedy nemusí být dokázána, ale toliko osvědčena. Pojem osvědčení není v zákoně definován, teorie i praxe však vykládá tento pojem jednotně jako „nižší formu zjištění skutkového stavu<sup>103</sup>“, kdy „se soud spokojí s určitým stupněm pravděpodobnosti<sup>104</sup>“ a nemusí provádět dokazování v plném rozsahu a hodnotit důkazy tak, jak to předepisuje § 132 a násl. OSŘ. Důvodem takovéto úpravy je především snaha o co největší rychlost prohlášení konkursu, kde bezpochybné dokazování by prodloužilo, prodražilo a ztížilo celé přípravné řízení. Druhým důvodem je také skutečnost, že konkurs může být

---

OSŘ  
přemístí-li se sídlo společnosti  
čl. 1 OSŘ  
zajistit řádné zastoupení nezpůsobilému účastníkovi  
a: Komentář  
lák: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, 3. vydání, C.H. Back..., s. 87

zrušen kdykoli v jeho průběhu, vyjde-li najevo, že pro jeho prohlášení nejsou předpoklady<sup>105</sup>.

## 6.2. Vliv nesplnění podmínek na průběh řízení

Pokud jsou tedy podmínky splněny, soud konkurs usnesením prohlásí. V úvahu však přicházejí i jiná rozhodnutí soudu o návrhu, která reagují na skutečnost, že podmínky splněny být nemusí a často také nejsou. Soud může rozhodnout těmito způsoby: odmítnutí návrhu na prohlášení konkursu, zastavení řízení a zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu.

Konkursní řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došel návrh na jeho zahájení. Řízení je zahájeno i v případě, že návrh má vady, tzn. neobsahuje všechny náležitosti, které má podle zákona mít<sup>106</sup> či je nesrozumitelný nebo neurčitý. Soud v takovém případě vyzve navrhovatele, aby takovéto podání doplnil či opravil. Pokud vady návrhu nejsou i přes výzvu soudu odstraněny nebo vůbec odstranit nejdou, soud taková návrh odmítne, pokud v řízení nelze přes tyto vady pokračovat<sup>107</sup>. V případě konkursu je takovým důvodem např. neoznačení navrhovatele nebo dlužníka, či jeho označení nedostatečné, neuvedení petitu, tedy toho, čeho se navrhovatel domáhá. Jestliže k návrhu nejsou připojeny předepsané přílohy, bude rozhodnutí soudu záležet na tom, o jakou vadu se jedná. Příloha není náležitostí návrhu, pokud tedy návrh obsahuje všechny předepsané náležitosti, v případě vady přílohy nelze návrh odmítnout. Podle povahy vady je na místě zamítnutí návrhu pro neosvědčení úpadku, nebo zastavení řízení. Zastavit řízení je soud oprávněn také v případě, že navrhovatelem nebyla zaplácena záloha na náklady konkursu poté, co byl k tomu soudem vyzván.

<sup>105</sup> § 44 odst. 1 pís. a)

<sup>106</sup> § 42 odst. 4 ve spojení s § 79 odst. 1 OSŘ a § 4 ZKV

<sup>107</sup> § 43 OSŘ

Pokud je tedy návrh v pořádku, obsahuje všechny předepsané náležitosti a přílohy, přistoupí soud ke zkoumání podmínek řízení. Jestliže soud zjistí nedostatek některé podmínky řízení, je povinen učinit vhodná opatření k jejich odstranění. Nelze-li však nedostatek podmínek řízení odstranit, soud řízení zastaví. To bude např. tehdy, kdy bude návrh podán u místně nebo věcně nepřislušného soudu. Po nabytí právní moci usnesení o zastavení řízení pak soud postoupí věc příslušnému soudu.

V případě, že jsou všechny podmínky řízení splněny, soud přistoupí ke zkoumání hmotněprávních podmínek prohlášení konkursu. Nebude-li osvědčeno, že dlužník je v úpadku, bude-li dána některá ze zákonných překážek prohlášení konkursu, nebo bude zcela zřejmé, že majetek dlužníka nepostačuje ani ke krytí nákladů konkursu, soud usnesením návrh na prohlášení konkursu zamítne. V opačném případě prohlásí konkurs, a to ve lhůtě stanovené v § 12a.

## **7. Budoucí vývoj**

### **7.1. Obecně**

V době, kdy pracuji na této práci, již sněmovna projednává vládní návrh nového insolvenčního zákona (dále jen NIZ nebo IZ). Výsledná podoba zákona je samozřejmě v této fázi nejistá, nicméně z tohoto návrhu jsou již patrné určité tendence budoucího vývoje.

Na první pohled překvapí již délka návrhu, který počítá s 369 paragrafy. To je především z toho důvodu, že na rozdíl od ZKV, který zná pouze dva způsoby řešení úpadku, a to konkurs a vyrovnání, nový insolvenční zákon (IZ) zná tyto způsoby čtyři, respektive pět. Jsou jimi vedle konkursu a vyrovnání také reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které zákon (IZ) stanoví pro určité subjekty

nebo pro určité druhy případů<sup>108</sup>. Jimi jsou úpadek finančních institucí a nepatrný konkurs. NIZ je již, na rozdíl od ZKV, orientován více na ochranu dlužníka, i když v § 1 odst. 2 NIZ jako účel zákona stále figuruje co nejvyšší poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů. NIZ nicméně upravuje situace, za kterých by mohlo být možné odvrátit hrozící úpadek, nebo již vzniklý úpadek překonat. Faktem totiž zůstává, že nejlepší zárukou pro uspokojení věřitelů je solventní dlužník.

Do NIZ se také dostala řada ustanovení, která reagují na nejrůznější teoretické spory a výkladové nejasnosti současné právní úpravy. ZKV v procesní oblasti odkazuje na přiměřené použití OSŘ a sám obsahuje jen několik odchylek od tohoto předpisu. Přiměřenost použití ale vyvolávala dosti otázek, zda to či ono ustanovení OSŘ je možné pro konkursní řízení použít<sup>109</sup>. NIZ těchto odchylek upravuje mnohem víc a podrobněji (což také podstatně prodlužuje text návrhu), i když také na přiměřené použití OSŘ ve svém § 8 odkazuje. Novinkou oproti ZKV je ustanovení § 3 NIZ, nazvaný zásady insolvenčního řízení. Tyto zásady jsou postaveny nad všechna ustanovení NIZ tak OSŘ, tedy všechna ustanovení mají být vykládána a aplikována v souladu s těmito zásadami, a žádné ustanovení OSŘ nesmí uplatnění těchto zásad vyloučit nebo zpochybnit. Pro případ porušení těchto zásad NIZ nestanoví žádné sankce a zásady se tedy na první pohled mohou zdát nevynutitelné, řada z těchto ustanovení však nachází svůj protiklad v trestněprávní oblasti - v trestním zákoně.

NIZ má se současným ZKV společného jen málo. NIZ stojí na jiných styčných bodech, než tomu je nyní. Klíčovým momentem se stává rozhodnutí o úpadku, které je stejně významným rozhodnutím, jako je nyní prohlášení konkursu.

<sup>108</sup> § 6 NIZ

<sup>109</sup> např. ustanovení o vedlejších účastenství (viz výše)

Vzhledem k tomu totiž, že NIZ nabízí více způsobu řešení úpadku, vychází z určení, zda úpadek existuje, či ne. Pokud je soudem deklarováno, že dlužník se ocitl v úpadku, nabízí se potom paleta možností, jak tuto situaci vyřešit tak, aby byl naplněn účel zákona.

Rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude úpadek řešen, je ponecháno na soudu<sup>110</sup>. Navrhovatel je oprávněn spolu s insolvenčním návrhem navrhnout způsob řešení úpadku<sup>111</sup>, soud však takovým návrhem není vázán. Na druhou stranu ale soud může rozhodnout o řešení úpadku reorganizací, vyrovnáním, nebo oddlužením pouze v případě, že to navrhovatel navrhne. V opačném případě soud prohlásí na majetek dlužníka konkurs. A jaké jsou tedy podmínky jeho prohlášení podle budoucí možné úpravy?

## **7.2. Procesní podmínky**

### **7.2.1. Zahájení řízení**

Zahájení insolvenčního řízení je ovládáno dispoziční zásadou, i když v dalším průběhu řízení je významně posílena zásada oficiality. Řízení je tedy dle NIZ možné zahájit výlučně na návrh<sup>112</sup>. Nadále platí, že návrh je oprávněn podat dlužník, nebo jeho věřitel. NIZ zachovává také povinnost dlužníka a osob jednajících jeho jménem podat návrh bez zbytečného odkladu poté, co nastal jeho úpadek. Z návrhu sice vypadlo ustanovení o občanskoprávní odpovědnosti těchto osob za škodu způsobenou porušením této povinnosti, uplatní se však obecná úprava dle občanského zákoníku. Jak bylo uvedeno výše, tato odpovědnost je v současné době takřka nepoužitelná, neboť prokázání a vyčíslení škody je dosti problematičké. Nicméně významnou motivací pro

---

<sup>110</sup> § 108 NIZ

<sup>111</sup> § 72 NIZ

<sup>112</sup> § 6 odst. 1 NIZ

zákonné jednání zůstává trestněprávní odpovědnost povinných osob.

Co se náležitostí návrhu týká, NIZ vyloučil aplikovatelnost § 79 OSŘ a nahradil jej svojí vlastní úpravou, ne nepodobnou té první. Vedle obecných náležitostí podání tedy návrh musí obsahovat přesné označení navrhovatele a dlužníka, uvedení rozhodujících skutečností, skutečnosti, ze kterých vyplývá věřitelovo oprávnění návrh podat a označení důkazů jichž se navrhovatel dovolává. Klasicky musí být z návrhu patrné, čeho se navrhovatel domáhá<sup>113</sup>. Spolu s návrhem je třeba předložit přílohy, jejichž obsah se liší v závislosti na tom, kdo návrh podává.

Pro návrh věřitele se nic nemění. Věřitel musí doložit splatnou pohledávku za dlužníkem. Jako přílohu však musí tuto pohledávku přihlásit. To je poměrně významná změna oproti současné úpravě, neboť nyní se přihlašování pohledávek uskutečňuje až po prohlášení konkursu. V budoucnu by se tak mělo dít jak již v průběhu insolvenčního řízení před rozhodnutím o úpadku, tak i v omezené lhůtě po něm. To by snad mělo jednak ulehčit soudu situaci při osvědčování úpadku a existenci více věřitelů se splatnými pohledávkami, jednak zkrátit dobu od podání návrhu do skončení konkursního řízení.

Dlužník je povinen dle NIZ ke svému návrhu připojit kromě příloh dle ZKV ještě seznam svých zaměstnanců.

NIZ také upravuje následky toho, když podaný návrh má vady nebo neobsahuje všechny předepsané přílohy. Vadný návrh soud odmítne, pokud pro vady nelze pokračovat v řízení<sup>114</sup>. Odmítnutí nepředchází výzva k doplnění nebo opravení návrhu. Pokud nejsou k návrhu připojeny předepsané přílohy, nebo tyto přílohy mají vady, soud určí

<sup>113</sup> § 69 odst. 1 a 2 NIZ

<sup>114</sup> § 74 odst. 1 NIZ

navrhovateli lhůtu maximálně 7 dnů k doplnění. Pokud se tak nestane, soud jej odmítne<sup>115</sup>.

### 7.2.2. Podmínky na straně soudu

NIZ nepřináší v oblasti procesních podmínek, které jsou na straně soudu, žádné výrazné změny. NIZ v podstatě neobsahuje žádné speciální ustanovení o příslušnosti, ať už věcné, nebo místní. Nadále by tedy mělo platit ustanovení OSŘ, dle kterého jsou k projednávání a rozhodování dle insolvenčního zákona příslušné krajské soudy, konkrétně ty z nich, v jejichž obvodu má dlužník svůj obecný soud. Taktéž platí, i když toto již NIZ výslovně stanoví, že v insolvenčním řízení v prvním stupni jedná a rozhoduje vždy samosoudce<sup>116</sup>. Zvláštním zákonem však může být stanoveno, že některé úkony je oprávněn učinit vyšší soudní úředník, či asistent insolvenčního soudce<sup>117</sup>. To by mohlo urychlit řízení a odlehčit soudům i soudcům.

Role soudu v insolvenčním řízení se však posouvá o něco blíže k zásadě oficiality. Zatímco nyní leží břemeno tvrzení a břemeno důkazní na navrhovateli, nově bude soud povinen provést i jiné důkazy k osvědčení dlužníkovu úpadku, než byly účastníky navrhovány<sup>118</sup>. To na jednu stranu může soudům přidělat práci, na druhou stranu se tím zvýší pravděpodobnost, že pokud se jistý subjekt dostane do úpadku, nebude možné návrh zamítnout pro to, že úpadek nebyl vinou navrhovatele osvědčen.

### 7.2.3. Na straně účastníků

NIZ stanoví, že účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník a jeho věřitelé<sup>119</sup>. Z věřitelů jsou však účastníky

---

<sup>115</sup> § 74 odst. 2 NIZ

<sup>116</sup> § 11 odst. 1 NIZ

<sup>117</sup> § 11 odst. 2 NIZ

<sup>118</sup> § 60 NIZ

<sup>119</sup> § 12 odst. 1 NIZ



pouze ti, kteří podali návrh nebo k němu přistoupili a dále ti, kteří v řízení přihlásili svoje pohledávky nebo se na jejich pohledávky hledí jako na přihlášené.<sup>120</sup> Věřitel, který svou pohledávku nepřihlásí, není účastníkem insolvenčního řízení a v řízení nemá jeho práva ani povinnosti.

Pro určité subjekty – dlužníky je aplikace IZ vyloučena. Absolutně tak zákona nelze použít v případě, že dlužníkem je stát či jeho organizační složka. Stát ve výčtu § 1a ZKV chyběl, jeho vyloučení z aplikace zákona se však dovozovala z logiky věci. Situace se nezměnila v případě územně samosprávných celků, právnické osoby, za něž stát převzal její dluhy nebo se za ně zaručil, jsou také vyloučeny, to však i když nejsou zřízeny zákonem<sup>121</sup>; do výčtu přibyla Česká národní banka.

Jako dočasnou překážku použití tohoto zákona představuje fakt, že finanční instituce je nositelkou licence nebo povolení podle zvláštního zákona, a dále vyhlášení voleb, po jejichž dobu zákona nelze použít pro politické strany a politická hnutí. Zde nastal evidentní posun, neboť dříve se jednalo o překážku prohlášení konkursu při možnosti zákon aplikovat.

NIZ již pro změnu nezamýšlí ochraňovat právnické nebo fyzické osoby, jejichž převážným předmětem činnosti je zemědělská prvovýroba, a zcela je opomíjí.

### 7.3. Hmotněprávní podmínky

#### 7.3.1. Úpadek

Významné změny doznala také definice úpadku. Podmínka více věřitelů zůstává stejná<sup>122</sup>, ale zatímco definice předlužení se ve své podstatě nezměnila, snad jen na maličko

<sup>120</sup> § 2 pís. k) NIZ

<sup>121</sup> § 4 odst. 1 pís. d)

<sup>122</sup> NIZ však ve svém § 106 odst. 2 stanoví, pokud byla na třetí osobu převedena některá z pohledávek navrhovatele – věřitele, nebo její část v období 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo v průběhu řízení, podmínka více věřitelů splněna není.

odlišnou úpravu způsobu určení hodnoty majetku, platební neschopnost je upravena následovně: NIZ již pro určení toho, po jakou dobu musí platební neschopnost trvat, aby se jednalo o úpadek, nepoužívá termín *delší doba*, ale nahradila jej vyvratitelnou právní domněnkou. Podle ní, pokud platební neschopnost trvá po dobu tří měsíců, má se za to, že dlužník není schopen plnit své splatné závazky. Totéž platí, pokud není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek za dlužníkem výkonem rozhodnutí nebo exekucí<sup>123</sup>. Zároveň z NIZ vypadlo ustanovení o zastavení plateb. Tato nová úprava by měla podstatně usnadnit soudům posuzování případů z hlediska přechodnosti či trvalosti stavu platební neschopnosti. Důkazní břemeno se přesouvá z věřitele na dlužníka, který musí osvědčit, že jeho platební neschopnost je pouze přechodným stavem. Dalším urychlením a usnadněním posuzování úpadku je situace, kdy návrh podává sám dlužník. I zde totiž NIZ zavádí vyvratitelnou právní domněnku existence úpadku. Na návrh dlužníka tedy bude možné rozhodnout o úpadku bezprostředně, nebude-li v řízení prokázáno, že dlužník v úpadku není.

### **7.3.2. Majetek postačující ke krytí nákladů insolvenčního řízení**

NIZ přináší také zcela odlišnou úpravu vztahující se k majetku dlužníka. Nadále již nebude možné zamítnout návrh na prohlášení konkursu z toho důvodu, že majetek dlužníka zcela zjevně nedostačuje ke krytí nákladů konkursu<sup>124</sup>. Prostředky ke krytí nákladů bude nutné hledat prostřednictvím zálohy na náklady konkursu, a nebude-li zaplácena, NIZ stanoví, že tyto náklady hradí stát<sup>125</sup>.

<sup>123</sup> § 5 odst. 1 NIZ

<sup>124</sup> § 105 odst. 3 NIZ

<sup>125</sup> § 24 odst. 2 NIZ

#### 7.4. Negativní podmínky

Konkurs je jednou z možností, jak řešit úpadek podle NIZ. Tento způsob řešení je až tím posledním, konečným způsobem. Znamená to, že pokud je možné řešit úpadek jiným způsobem, dostane tento jiný způsob přednost.

Takovými způsoby jsou reorganizace, vyrovnání a oddlužení. Soud může tyto varianty povolit za IZ stanovených podmínek. Mezi ně patří především návrh na jejich povolení s náležitostmi podle tohoto zákona (návrhu). Jak bylo řečeno výše, soud s rozhodnutím o úpadku spojí i určení způsobu řešení úpadku<sup>126</sup>, nebo o tomto způsobu rozhodne dodatečně<sup>127</sup>. Je-li soudem schválen některý z těchto alternativních způsobů, představují překážku prohlášení konkursu, nikoliv však absolutní. Konkurs lze prohlásit za podmínek stanovených NIZ. Tyto důvody pro reorganizaci jsou stanoveny v § 267, pro vyrovnání v § 286 a §287 NIZ. Pro oddlužení se použije § 316 NIZ.

NIZ také upravuje institut obdobný dnešní ochranné době. Jedná se o moratorium nebo předběžné moratorium<sup>128</sup>. Tyto dva instituty mají poskytnout dlužníkovi imunitu proti nárokům věřitelů po dobu, po kterou trvají jejich účinky. V této době tedy není možné rozhodnout o úpadku, pokud návrh podal věřitel.

#### 8. Závěr

Po tom, co bylo vyloženo, jaké jsou podmínky prohlášení konkursu podle stávající právní úpravy a podle úpravy budoucí, bylo by na místě zhodnotit, jaké jsou nedostatky či naopak přednosti toho kterého řešení.

<sup>126</sup> § 108 NIZ

<sup>127</sup> § 109 odst. 1 NIZ

<sup>128</sup> předběžné moratorium se uplatní při hrozícím úpadku

Problémem současného ZKV je především fakt, že jeho znění je ovlivněno velkým počtem novel, o nichž bylo pojednáno výše v kapitole o vývoji podmínek prohlášení konkursu. Všechny tyto novely se snažily zákon upřesnit, odstranit aplikační a interpretační potíže, či jej přizpůsobit celkovému vývoji práva a společnosti. Faktem ale je, že novelizace probíhala dosti nedůsledně a zákon tak působí značně nekomplexně. Jedná se například o ustanovení o osobách, které jsou oprávněny podat návrh na prohlášení konkursu. Výčet v § 4 odst. 1 se jeví jako taxativní<sup>129</sup>, následující odstavec 4b nicméně přiznává toto právo (či povinnost) také správci konkursní podstaty, a nejnovější novela taktéž orgánu dozoru a dohledu v případě finančních institucí. Novely, usilující o zpřehlednění a zpřesnění právní úpravy často odstranily jeden nedostatek, ale druhý v zákoně ponechaly či dokonce novou otázku vyvolaly. Jako příklad může posloužit novela č. 105/2000. Tato novela vrátila do zákona výraz „po delší dobu“, což je nepochybně správné, zavedla také povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, což je také jistě cíl chvályhodný, za porušení této povinnosti však zákon nestanovil žádné sankce. Praktická použitelnost těchto ustanovení byla tedy minimální a v budoucnu si vyžádala další úpravy a zpřesnění.

Také odkaz na přiměřené použití OSŘ vyvolává celou řadu nejasností, zda je možné či není možné aplikovat to či ono ustanovení. Co se týká podmínek na straně soudu, tam problém není. Tato ustanovení jsou jasná a ani v praxi nepřinášejí obtíže. Otázky týkající se vedlejšího účastenství či možnosti přerušit řízení už tak jednoznačné nejsou.

Definice úpadku se v průběhu času ustálila na poměrně akceptovatelném znění. Interpretačně otevřená je definice platební neschopnosti a konkrétně slov „po delší

<sup>129</sup> podle tohoto ustanovení je návrh oprávněn podat dlužník a jeho věřitel

dobu“. I pro výklad těchto slov se již v judikatuře našlo interpretační vodítko. Otázkou zůstává, jaký význam má při osvědčování úpadku zastavení plateb, a jaký je vlastně význam tohoto pojmu. Jedná se o výslovný úkon dlužníka, nebo o faktický stav? Praxe ukázala, že ani toto ustanovení není příliš použitelné. Co se předlužení týká, nutno podotknout, že prohlášení konkursu z tohoto důvodu bychom v judikatuře museli hledat velmi dlouho a stejně bez úspěchu. Ne snad proto, že by se nevyskytoval úpadek formou předlužení, nýbrž z toho důvodu, že takové návrhy bývají zamítány pro zřejmý nedostatek majetku dlužníka podle § 12a odst. 4.

Na druhou stranu se poměrně ustálila úprava náležitostí návrhu na prohlášení konkursu. Zákon stanoví, co musí návrh obsahovat a judikatura tyto náležitosti vykládá bez problémů.

Pozitivní stránkou současné úpravy je časové omezení soudů pro prohlášení konkursu. V případě návrhu dlužníka se tak musí stát do deseti dnů od podání (bezzvadného) návrhu. U věřitele je tato lhůta neurčitá. Má se tak stát bez zbytečného odkladu. Zákon jednoznačně usiluje o zrychlení přípravného řízení. Čas, který je získán při přípravném řízení je však stejně ztracen v dalším průběhu procesu, což je zcela jistě největší nevýhodou celého konkursního řízení.

NIZ mnoho z problémů právě popsaných řeší. Návrh sice stále odkazuje na přiměřené použití OSŘ, obsahuje však výslovnou úpravu řady institutů, které dříve vyvolávaly nejasnosti.

Také definice úpadku by měla soudům usnadnit úvahy o tom, zda doba neplnění splatných závazků je dostatečně dlouhá, aby se mohlo hovořit o úpadku, no a zastavení plateb již v návrhu nefiguruje vůbec. Celkově je možné hovořit o dalších snahách urychlit prohlašování

konkursu, a to také tím, že pro návrh dlužníka je stanovena vyvratitelná domněnka existence úpadku.

Náležitosti návrhu se mění pouze minimálně, významně se však změnily překážky prohlášení konkursu. V podstatě totiž všechny odpadly s výjimkou řešení úpadku jiným způsobem, než je konkurs. Konkurs (či jiný způsob řešení) by tedy měl být prohlášen bez ohledu na výši dlužníkovy majetku a prověření dlužníkovy majetkové situace se tak přesouvá do fáze po prohlášení konkursu, kdy proběhne důkladně a bez pochybností.

Celkově bych mohla říci, že se NIZ snaží o vyjasnění, zprůhlednění a zrychlení celého řízení s tím, že se otevírá více možností, jak řešit úpadek dlužníka. V jaké podobě bude zákon nakonec schválen není zatím jasné. Zodpovědět otázku, zda bude schopen pokrýt všechny situace, které praxe přinese, si pro tuto chvíli netroufám. Jen věřím, insolvenční řízení již nebude takovou černou dírou, jako je tomu nyní.

### **Bibliografie:**

- Prof. JUDr. František Zoulík, CSc.: Zákon o konkursu a vyrovnání, komentář, C.H.Back 1994
- František Zoulík: Zákon o konkursu a vyrovnání (komentář), SEVT Praha a FRANCES, Praha 1992
- JUDr. Ing. Jaroslav Zelenka, Ph.D., Judr. Jolana Maršíková: Zákon o konkursu a vyrovnání, Komentář, 2. vydání, Linde Praha 2002
- Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. a kolektiv: Civilní právo procesní, 2. vydání, Linde 2002
- JUDr. Zdeněk Krčmář: Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání, ASPI 2005
- Tomáš Pohl: Krok za krokem konkursem a vyrovnáním, Prospektrum spol s.r.o. 1998
- Jiřina Kotoučová, Přemysl Raban: Konkurs a vyrovnání, Orac 1998
- I. Schellová, V.Větrovec, J. Berka a kolektiv: Konkurs a vyrovnání, EURLEX BOHEMIA 2003
- J.Kotoučová: Zákon o konkursu a vyrovnání po novele v roce 2000, C.H.Back v Praze 2001
- Ilona Schellová: Jak vyhlásit konkurs a vymáhat pohledávky, Computer Press 2001

### **Citovaná judikatura:**

- Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 96 K 34/2003-12
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17.6.1998 k výkladu ustanovení zákona 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, publikované pod číslem R 52/1998
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.4.2003, sp. zn. 29 Odo 242/2003
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.1.2002, sp. zn. 1 Ko 559/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2000, sp. zn. 31 Cdo

1302/2000

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.9.2003, sp. zn. 29 Odo 564/2001
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ze dne 5. července 2005 ve věci Exel proti České republice (stížnost č. 48962/99)

#### **Zákony:**

- č. 328/1991 Sb, o konkursu a vyrovnání a jeho novely:  
zákony č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb., č. 105/2000 Sb., č. 214/2000 Sb., č. 368/2000 Sb., č. 370/2000 Sb., č. 120/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., nálezy Ústavního soudu č. 403/2002 Sb., č 101/2003 Sb., č 210/2003 Sb., zákony č. 257/2004 Sb., 499/2004 Sb., 179/2005 Sb., 377/2005 Sb.
- č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Návrh insolvenčního zákona

#### **Internetové stránky:**

[www.mscr.cz](http://www.mscr.cz) - stránky ministerstva spravedlnosti České republiky